ure

cat

um

F. W. Z.

TROIAKIE DOSKONAŁE

Ná dobrą śmierć

PRZYGOTOWANIE

Dalekie, bliſkie y ná ſámo Konanie

DUCHOWNYM

Zbáwieniu ludzkiemu ſłużącym

Y

KAZDEMU CZŁOWIEKOWI

Smierćią Sprawiedliwych umierać pragnącemu wielce potrzebne

Przez Xiędza Maćieia Mateuſza Fry-
zkiewicza Proboſzcza Szpitala Swiętego
MIKOŁAIA
DO UZYWANIA
PODANE
Roku Pańſkiego 1758.

W KRAKOWIE
*w Drukarni Michała Iozefa Antoni-
go Dyaſzewſkiego I. K. M. Typo,*

Badźcie gotowi, bo ktorey godzin[y] nieſpodziewaćie ſię, Syn Człowiecz[y] przyidzie *Luc:* 12

Poydzie Człowiek do domu wie[cz]czności ſwoiey. *Eccl.* 13 ℣ 5.

Nagotuy Duſzę twoię przećiw pok[u]ſom, á trzymay ſię ſprawiedliwośći [y] Boiaźni Boſkiey. *Eccl:* 2 ℣. 1.

APPROBATIO.

Liber cui Titulus. *Troiákie Doſkon[a]łe ná dobra śmierć przygotowánie* &c. Collectus ex variis libris iam aliàs approbatis imprimatur.

M. STANISLAUS MAMCZYNSKI V. I. Dr. & Ptr. Carcûs Cathlis Crac. Librorum Ordinarius Cenſor. mpp.

Datt. CRACOVIÆ in Collegio Iuridico cal. 12 Maij A. Dn. 1758.

INRI

JEZUSOWI CHRYSTUSOWI ZBAWICIELOWI SWIATA

A V T O R
D E D Y K V I E

Ezu Tyś Chryſtus Syn Boga Zywego,
Ja grzeſznik według napomnienia twego.
Vydałem Kſiążkę, bo twoiemi ſłowy,
Upominam, by na ſmierć był gotowy,
rzeſznik zawczaſu, bo niewie godziny,
Ktorey go wezwieſz y ſkarzeſz za winy,
I kiedym twoię przeſtrogę odnowił,
Ufam żem nową boiazń w ludzi w mowił,
okolwiek zaś w tey Kſiązce napiſáłem,
Wſzytko to z daruy łaſki twey miałem.
Vięc Tobie pracą całą przypiſuię,
Na większą Chwałę Twoię Ofiaruię.
a zawdzięczenie iześ przez Krew twoię
Baránku BOZY Zbawił duſzę moię.
ak po zaprzeniu ná Piotra Swiętego,
Ták też y ná mnie racz weyzreć grzeſznego,
bym opłakał rzęſiſtemi łzami,
Co zawiniłem cięſzkiemi złościami.
otrzymał moc, łaſkę, przy ſkonaniu
Czarta Zwyciężyć woſtatnim potkaniu
dy będę konał Krzyż mi w rękę dadzą,
Y Z tym ná pogrzeb ciało wyprowadzą.
z tym widzę z tym żyć zawſze potrzeba,

Gdy

Gdy z' nim wyprawią y z Swiata do Nieba
Toiest Krzyżową drogą postępować,
Krzywdy urazy złym ludziom darować
O Męce twoiey często medytować,
W Swiętym ubostwie Ciebie naśladować
Dlatego z moiey maluchney intraty
Nie żałowałem na ten druk zapłaty
Ufaiąc żemnie z Boskiey Opatrzności
Wspomagać będziesz w zgrzybiałey starości
Proszę błogosław ninieyszemu dziełu
Aby pomogło do zbawienia wielu:
Day łaskę niech się y ia tak gotuię,
A za dobrą śmierć w Niebie podziękuię

Do CZYTELNIKA

JAk się masz ieżliś zdrow bracie grzeszniku,
Smiertelny iáko y ia Czytelniku.
Pytam iák się masz czyliś mi iest zdrowy z
Mocny wnet bywa słaby od połowy
Zyie Szczęśliwie y dziś mu wesoło
Aż wnet fortuna swe obrociKoło
Zegna się z Swiatem w niezdrowey przygodzie
Ták widzę człowiek iák bańka na wodzie
Już ż tey przyczyny y z tego Obrazu
Do gotowości porwiy się odrazu
Człowiecze na śmierc bo ta nie przebiera.
Na młodych starych złość swoią wywiera,

Ia

Ja po Duchownych ſpodziewam ſie w cale
Ze im ta Kſiążka będzie Manuale
Y od nikogo niebędzie w zgárdzona
Bo lepiey że ſmierć bedzie uprzedzona
Strachu wielkiego potym nie nabawi
Gotowy żołnierz odważnieyſię ſtawi
Ludzie nad ślepym miłoſierdzie maią
Rękę mu czaſem lub laſkę podaią
Gdy ſię nietrzymá á upadnie w błoto
Nie godzien tylko ſtrofowac go o to
Y Piſmo Swięte grozi niedbałemu
Gdy ma czas godny naukę potemu
Ze będzieſz ſługą wiedzącym karany
Gdy nie uczyni zuchwale odmiany
Mruczyſz podobnie ześ gładſzy Wierſzopiſ
Lecz iak ia tak ty ſmierći nie utopiſz:
Już ſię nie wadzmy zakończmy dyſputę
Raczey obadwa zacznijmy pokutę.

PRZESTROGA KAZDEM[U]
CZŁOWIEKOWI POTRZEBNA

Obraz człowieka umieraiącego
Przestrzega wolno Sobie żyiącego.
Aby poki zdrowy
Na śmierć był gotowy
Wielka to duszy y zbáwienia zdrada
Kto pamięć śmierci daleko odkłada
Smierć iák złodziey w padnie
Człowiek ani zgadnie
Smierć iest to moment odniego zawistá
W Niebie Szczęśliwa albo w piekle ściśtá
Czas poprawy minie
Kto w ten moment zginie
Bertrándowi z łez nie oschła powieka
Bo myślił iáka wieczność iego czeka
Lękał się Hilary
Choć pełen cnot wiary
Czytać nieumiem ieżeli kto mowi
Niech się przypatrzy temu, Obrazowi
A wszystek struchleie
Widząc co się dzieie
Twarzy rumianość zbladła iako chustá
Pokoy czy izba bez przyiaciół pusta
Xiądz duszę ratuie
Słowy posiłkuie

przyiaciele zbawienia ludzkiego
obtoczyli zewſząd łoſzko iego
Złość wywieraią
Pokuſy zadaią
no przy ſmierci miał ich pięć tyſiecy
ni to Diabli wyznali zaklęci
Lecz mu nieſzkodzili
Bo Księża bronili
knął Swięty Marcin Ducha złego
precz niemaſz nic wemnie grzechowego
ley ! iak odpowiemy
Gdy codzien grzeſzemy
z y my grzeſzni nábędziem ſmiałości
wczeſnie na ſmierć o tey gotowości
Zamyśli ſię Głowa
Ják Hieronimowa
iakie ná ſmierć maſz przygotowania
dnie y w nocy pamietay że na nie
A nie zgrżeſzyſz wiecznie
Y umrżeſz beſpiecznie.

RZYGOTOWANIE DALEKIE NA DOBRA SMIERC

o PAmiatka czeſta a żywaná ſmierć wiele do życia y ierći dobrey pomagá, bo nic ludzi odgrzechu nie odwodzi

(mowi

(: mowi Duch Swięty:) iáko p[...]
miątka na śmierć y na to co nast[...]
puie po Smierći Sąd, y Piekło á[...]
bo Niebo. Czasy zaś pamiątki m[...]
gą bydź rano y wieczor, także prz[...]
wybiciu godziny w Pozdrowie[...]
niu Anielskim owe słowa zszczegó[...]
ną uwagą mowić: *W godzine Smier[...]*
ći naszey 2*do* Kiedy o czyiey śmie[...]
ći powiadaią albo komu dzwoni[...]
pomyśl sobie; *będźie ten czas kied[...]*
y mnie umarłemu dzwonić będą; Mo[...]
sobie nabożnie codzień Akt nást[...]
puiący.

Wiem dobrze o BOZE moy [...]
mi przyidzie kiedykolwiek um[...]
rzeć á podobno niezadługo, o i[...]
miła rzecz człowiekowi naten cz[...]
będzie pamiętać na to że tobie p[...]
kiey

y zdrowie ſłużyło dobrze y
rnie ſłużył, pokiey tedy żyw bę-
chcęć zawſze ſłużyć ábym ſzczę-
ie umarł, y Ciebie BOGA y
orzyćiela moiego w Chwale
ebieſkiey ná wieki wiekow
adał Amen:

POtrzeba Spowiedź gene-
ralna uczynić, z tych przy-
n: *Pierwſza* ieżeli by ſię kto o-
wiał że ktora Spowiedź iego z
ſzłych była nie ważna' *Druga*
eli wiedząc y chcąc zamilczał
zechu iakiego ſmiertelnego ná
zeſzłych Spowiedziach. *Trzecia*
żeli ten ktory ſię Spowiadał ſkru-
y álbo żalu takiego zá grzechy
miał iakiego potrzeba było do
o SAKRAMENTU: álbo ieżeli

nie miał gruntownego przedsi-
wziecia strzedz sie ná potym gr-
chow onych. Przytrafia sie to
dziom w cielesności, w piáństw
y inszym iakim nálogu grzech
wym zostaiacym ktorego wc
sne meżne y stateczne powin
bydz poprawienie, Mocno twi
dźi S. *Hieronim Epi: ad Dam*
Jż ze stu tysiecy ludzi zle żyiacyc
ledwie ieden y to rzadko dobr
umiera. Bo Diabał chytrym y na
bardziey przy śmierci na nas cz
waiacym bedac: nie podobna żel
w ostatnim punkcie życia, oweg
grzechu wzwyczaionego ná my
nie przywiodł, przynaymniey po
kondycya gdybyś ozdrowiał, to by
sie znowu do tego grzechu wroci

TESTAMENT DUCHOWNY

W Imie Oyca y Syna y Ducha Swiętego Amen.

zenayſwiętſza Troyco iedyny ZE, ia NN. Nayniegodnieyſze ayniewdzięcznieyſze ſtworże- twoie będąc zawſze pewny ierći á nie wiedząc dnia y go- ny, teraz zawczaſu oddaię tobie GU moiemu Duſzę moię, ciało moie ziemi: zgniliznie y roba- u. Chętnie ſię wyzuwam z dobr czeſnych, y niechcę do nich ſer- nigdy przykłádać, bo wiem że rożnością nad prożnościami.

Załuię z całego Serca za grze- moiego całego żyćia, y brzy- dzę

dze ſie niemi dla miłości Bożey

Daruie y odpuſzczam z ſe wſzyſtkim Nieprzyiaćiołom moi y wzaiemnie proſze o odpuſzc nie żem kiedykolwiek kogo uraz

Wierże w BOGA iedynego w trzech Oſobach, Oyca, Syna, y D chá Swiętego Stworce Obroń y Odkupićiela Oddawce, w moc Madrości, y Dobroći nieſkończ nego, ſtoie mocno przy wſzyſtki co Kościoł S. podaie dowierzeni

Mám nadzieie w Dobroći B ſkiey że mi odpuśći grzechy moi y do żywota wiecznego przypuśc

Kocham BOGA iedyne Do bro moie z cálego Serca mego ze wſzyſtkiey Duſze moiey y z

wſzy

ſzyſtkích ſił moich. Oddaię ſię
zerże y zupełnie Nayświętſzey
oli Bozkiey, będąc gotow czy-
ć y ćierpieć, zdrowie y cho-
bę zycie y śmierć, przyiąć iáko
OG zechce, y kiedy zechce, niech
ſtánie Nayświętſza Wola Jego.

Polecam Duſzę moię, y całego
bie opiece Nayſwiętſzey MA-
YI Matki Bożey, Swiętemu Jo-
ſowi, Aniołowi Strożowi, y wſzy
kim Swiętym, ktorych pokornie
oſzę, áby mi przybyli w godzi-
ę Smierći moiey.

Prágnę áby te były oſtatnie ſło-
a moie, ktore chcę mowić z wiel-
ą pokorą v Nabożeńſtwem: JE-
US MARYA, JOZEF, iedynie
żądaiąc

żądaiąc na ich Ręku Ducha w
puścić.

A ieżeliby ięzyk tych Swiętyc
Imion wymowić nie mogł, to prz
naymniey Sercem chcę to czyn
Jeżelibym y ták niemogł, dla roz
mu pomieszanego, teraz mowię a
ow czas wszelkim iakim mogę a
fektem y pokorą JEZUS, MARY
JOZEF. W Ręce Twoie Panie po
lecam Ducha mego.

Testament ten ludzie pokl zdrowi czytaią raz w Miesiąc, à w chorobie razy dwa.

TESTAMENT DRUGI

4to W Ktorym bywa rosporzą dzenie Dobr doczesnych.

1 mo Testament ten potrzeba áb

zawcz
bowie
de cu
ment
dry,
sober
przy
niey
GU
iey.
2
Test
nayn
iest
czyn
telny
iałm
czyn

zawczaſu był uczyniony. Ták ál-
bowiem upomina S. *Aug. Libr:
de cura Anim:* Czyń Teſta-
ment pokiś zdrow, pokiś ma-
dry, pokiś ſwoy. Takim ſpo-
ſobem uchroni ſię teſknośći
przy śmierći umieraiący, y wol-
niey będzie myślał o Pánu BO-
GU y Zbawieniu Duſze ſwo-
iey.

2do Starać ſię potrzeba abyś
Teſtament uczynił álbo przy-
naymniey potwierdził pokiś
ieſt w łaſce Bożey, bo gdy kto
czyni zoſtaiąc w grzechu śmier-
telnym, takie roſporżądzenie o
iałmużniey inſzych dobrych u-
czynkach niebędzie zaſługowa-

ło żywota wiecznego, ani bedzie dosyć uczynieniem zá kàranie, z wielką szkodą umieraiącego. Testament zaś bez żadnego respektu, czy to na życzliwych, czy ná nieżyczliwych, ale tylko wedle samego BOGA, sumnienia, y prawa pisać potrzeba, za poradą kogo Bogoboynego y rostropnego, choć pod obowiązkiem sekretu poprzysieżonego. Starać sie potrzeba, żeby nayprzod dyspozycyą y zupełną informacyą zostawić w Testamencie co komu należy, iako to długi, zasługi, zastawy, rzeczy pożyczane ktore albo ty masz u kogo, álbo kto u ciebie y ná

to wſzyſtko, kárty, albo Swiadkow, albo Grody czas y mieyſce wyraźić: gdzie czego ſzukáć Spiſáć też rzeczy włáſne, zwłaſzcza ruchome, przednieyſze, Iako to Srebro pieniądze &c a rzetelnie ſzczerże, żeby po śmierći twoiey kto w podeyzreniu nie był. A nad wſzyſtko ze wſzyſtkim ſie ſtarać, czynić co ſam możeſz za żywota, długi oddać, zaſługi popłacić, nagrodzić krzywdy. Acz kto może lub za żywota, lub przy śmierći przez kogo w Bogu poufałego lepiey z gotowizny za Duſze ſwoie uczynić, nie głoſząc tego w Teſtamenćie cześcią dla prożney chwały cze.

ścia dla zatargi y zazdrości ſukceſſorow. Jednak dla zbudowania y oświadczenia wiernego poddaństwa Kościołowi Bożemu, wielce pożyteczna według możności á zwłaſzcza na pogrzeb, Ubogim do Szpitala przynaymniey ſtarzyzne iaka zoſtawić Co należy żonie, Opiekunom, Synom w młodych latach bedacym odkazać.

Jeżeli potrzeba obráć Dziedzica według rozumu, nie według nienawiści álbo zemſty álbo miłości mniey porządney, żeby BOG od ćiebie nie oddalił Dziedzictwa żywota wiecznego. Naznaczyć, też Exekutorow

Teſta

Teſtamentu takich ktorymby mogło ſię beſpiecznie powierzyć. Ten tedy Teſtament za zdrowia mieć zawſze gotowy zápieczętowany. Jeżeli ieſt tak wiele doſtatkow, lepiey mieć reſpekt ná Duſzę własną aby miała po śmierći ratunek nakazuiąc Jałmużny, Ofiary SS. y inſze pobożne uczynki: takie ſą fundacye na wyżywienie ubogich, ná poſag ſierotom, na ozdobę Kośćiołom ná Mſze za będących w grzechu śmiertelnym, za konaiących, za Duſze w Czyſcu będące. Tak poſtanowiſz Chryſtuſa za Dziedzica twego w Jego ubogich albo Kośćiołach, ktoryć da lepſze ſwoie w

ie w Niebie Dziedzictwo.

5to Zyczac nam dobrey śmierći Ewangelia Swieta takiey rady dodaie: czyńcie sobie przyiacioły, áby gdy ustaniecie, przyieli was do wiecznych przybytkow. Pan Jezus Ukrzyżowany *w onym ostatnim terminie Smierći gdy Człowiek w cale ustawać będżie sam tylko stanieć się przyiacielem prawym, bo nie tylko Káplani ale y sámi Konfidenci, Obraz iego będa ci przed oczyma stawiać, álbo w Ręce dawać; ktorego na ten czas żebyś łaski y miłośći doznał, Kochay Go teraz zcáłego Serca, stawiaygo sobie teraz nie tylko w oczach ále y w sercu przez nábożne rozpamiętywanie. Albowiem naucza Augustyn S.* Nic do zbawienia potrzebnieyszego nam

nie

nie znalazłem, iáko codźień rozmyślać o Męce Pańſkiey Ieżeli umieſz czytać, znaydźieſz Táiemnice Męki Pańſkiey iuż to w Rożańcu, iuż to w Koronce Szkaplerża S. iuż to w inſzych Kśiąſzkach. Ieżeli nie umieſz, miey ten zwyczay kiedy obaczyſz Obraz Męki Pańſkiey weſtchnyi litośćiwie, y mow nabożnie: Ktoryś za nas ćierpiał Rany; Jezu Chryſte zmiłuy ſie nad nami. Także kiedy ci ſię w żyćiu trafi co przykrego, wſpomniy ſobie ná Páná Iezuſa Vkrzyżowanego, mowiac: Nie ieſt ſługa lepſzy nad Pána ſwego, ieżeli Pan y BOG moy ćierpiał dla mnie grzeſznego rożne na świecie przećiwności, á czemu ia nie mam cierpieć dla iego miłośći

Oſobli-

Csoblivvie też niżey opisaney łaski życzę nie zaniedbywac.

Odpusty Wieczne *Modlacym się w każdy Piatek gdy dzwonia o trzeciey godżinie po Południu na pamiatkę Męki y konania Pana naszego Iezusa Chrystusa. Naywyższy Kościoła Chrystusowego Pasterz Benedykt XIV. chcac w Sercach prawowiernych wzbudźić rospamiętywanie Męki, y pamiatkę konania Zbawićiela naszego Chrystusa Pana odnawiaiacym w każdy Piatek klęczac pięc razy Oyczenasz &c. y tyleż razy Zdrowaś Marya &c. Za podwyszenie Kościoła Chrystusowego, za wykorżenienie herezyi, za zgodę Panow Chrześciańskich y zakamieniałych grzesznikow nawrocenie, gdy zadzwonia o trzeciey godzinie po południu, Sto dni odpustu nadał, Listem swoim wydanym Dnia 13. Grudnia Roku 1740. Przykazu-*

iac

ac Rzadzcom y Przełożonym Kośćio-
ow Katedralnych y Parafialnych,
by w Piątek o trzeciey godźinie po
ołudniu dzwonieniem w ieden wiel-
i Dzwon naymniey kwadrans, Pra-
owiernych do tegoż nabożeńſtwa w-
zbudzali.

V ważay: iż każdy chociażby dzwo-
nienia ná te Modlitwy nie ſłyſzał ile
daleko od Dzwonow zoſtaiac, gdy ie-
dnak miarkuiac czas trzeciey godzi-
ny z południa, w káżdy Piątek prze-
żeczone odmowi Paćierże, doſtępuie
pozwolonego Odpuſtu. Obrać ſobie
Patronow śmierći, y do nich codźień-
nie choć krociuśińkie ále ſtateczne
mieć Nabożeńſtwo. Matka y Pátron-
ka ieſt Nàypierwſza niepokalanie Po-
częta Marya, wiadome ſpoſoby iák
ſobie wcześnie ná Iey pomoc y Obro-
nę w godźinę śmierći zaſługować.
Mawiay częſto, **Marya Mátko miło-**

śći

ści, Matko wſzelakiey litości, Broń nas od ſkonania złego, y od czarta przekletego. 5 *Codźień także iaka Modlitwę, álbo ieden Paćierz zmowić do S. Michała, drugi do Anioła Stroża, trzeci do Swię Iozefa, iedno Pozdrowienie do S. Barbary &c. iako Patronow Smierći Do ſwoiego też S. Patrona tak ſię codźień modlić* Swiety N. Patronie moy modl ſie za mna teraz wpokuſie dozłego, w kazdey potrzebie, ale oſobliwie w godźine śmierći moiey.

6to Spowiedź częſta, a z taka pilnościa iako by to iuż oſtatnia była, oto upominał S. Ludwik umieraiac Syna Swoiego, gdy tak do niego mowił. Czesto ſie grzechow ſpowiaday, y madre ſobie ſpowiedniki

dniki

niki obieray, ktorży by cię na-
uczyć mogli co czynić a czego
się strzedź masz.

*7mo Pogardzay ſwiatem bo on my-
śli tobą gardzić, y z między żyią-
cych do umarłych zarzucić. Przeto
obrzydź ſobie iego uciechy, porzuć ho-
nory y ſtaranie o bogactwa, to ieſt:
Ieżeliś Duchowny maiąc dwoie álbo
więcey Beneficia, á iedno wyſtarczy
na wyżywienie y przyodzienie, rezy-
gnuy drugie, nieczyn expenſy na po-
trzeby niepotrzebne, ſtaray ſię o praw-
dziwe náśladowanie cnot Apoſtolſkich
Ieżeliś Pan y iuż w latach uczyń
podział ſprawiedliwy między Dziat-
ki obierz ſobie iednę Maiętność, kto-
ra aby cię do śmierći wyżywiłá, po-
rzuć pompę y Dworſką aſſyſtencyą
umnieyſzy ci ſię intereſow doczeſnych
gniewu, turbacyi przybędzie czaſu*

myślec

myślec o naſtepuiacey wieczności, *Pamiętay iednak na ſłowa Eklezyaſtyka ktore w Rozdżiele* 33 *wyraza* Lepiey bowiem żeby cie Dżiatki twoie proſiły, aniželi żebyś ty patrzył z rąk ich kawałką chleba. *Tak uczyńcie abyście potym nie dumali:* O Smierći iak gorſzka ieſt pamieć na cię, dopieroż ſama obecność twoia człowiekowi maiacemu pokoy w maietnościach ſwoich· *to ieſt* kochaiacemu ſię w świecię.

8*vo Iałmuzny częſte choć małe oſobliwie ſtarym chorym dawáć álbowiem powiedżiał Anioł Tobiaſzowi:* że iałmużna czyści grzechy, y ſprawuie że ludźie znayduią miłoſierdźie y żywot wieczny.

Aſcze

A szczegulnie w chorobie własney cię
żkiey, ubogiego naiać żeby za nas
nawiedził Nayświętszy SAKRA-
MENT. Pozdrawiał Nayświętszą
Pánnę Márya, za nas się modlił Toż
w Domu Rodzicy Dźiatkom y słu-
gom niech za siebie czynić roskaża.

9no Do tego przygotowania nale-
ży dość uczynienie w tym życiu, zá
karanie powinne grzechom naszym,
żebyśmy za nie w Czyscu nie ćierpie-
li gdzie męki są cięższe niż wszy-
stkie męki tego żywota iako uczy S.
Aug. in Psal: 37. To zaś dość u-
czynienie dźieie się to przez częste
Akty skruchy, to przez zażywanie
Odpustow, to przez ćierpliwe znosze-
nie utrapienia, ktore się trafiaia to
przez dobrowolne umartwienie tak
wnetrzne namiętności iako y powierz-
chowne ciała y zmysłow, to przez
przywłaszczenie sobie częste y ofiaro-

wanie

wanie Panu Bogu dość uczynienie, z zásług Chrystusowych, to przez częste omywánie się z grzechow we krwi Páná IEZVSA.

10mo. *Pomagáć drugim do dobrey śmierći, to iest modlić się często zá konaiacych, służyc choremu pilnie. Do Sakramentow SS. námawiáć łagodnie, Kapłana sprowadzaiac wcześnie, Akty y nabożeństwa przy niem czytaiac, álbo z nim mowiac, płaczacych y wszystko coby chorego pomieszac y sturbowac mogło oddalić, Gdy by chory umierać miał niż Xiadz przyidźie, nabożnie á głośno nád konaiacym wołać uszbliwie te do istoty zbawienia należace Akty.*

Wierżę w Ciebie BOZE moy, mam nadzieię w miłosierdźiu Twoim, kocham cię nadewszytko, żaluię serdecznie dla miło

ci Twoiey za wſzyſtkie grze-
hy moie. Odpuść mi Jezu moy
Náymiłośiernieyſzy iako y ia z
erca odpuſzczam dla Ciebie
vſzyſtkim nieprzyiaćiołom mo-
m. Pragne Cie BOZE moy w
Niebie oglądać Jezus Marya
ożef wam oddaie Ducha mo-
ego. *A BOG Sprawiedliwy ta-
ą żarliwość Apoſtolſką około zba-
vienia Duſze bliźniego wzaięmnie
rzy twoiey śmierći nadgrodźi.*

11*mo Zmowić ſię za zdrowia z
rzyiaćielem poufałym albo z ſługą
ogoboynym y zbawienne przymierże
czynić, żeby ieden drugiego w cho-
bie bez reſpectu o niebeſpieczeń-
wie przeſtrzegał, y Kápłana ſpo-
bnego wcześnie ſprowadźił z mowę
kże mieć z Spowiednikiem żeby w*

oſtatni

ostatni moment dał rozgrzesze-nie, y na to wczesnie intencya uczy-nić z wielkim pragnieniem na on cza-żalu za grzechy iak naydoskonalszego.

12mo *Akty skruchy macie pogoto-wiu, umieć ich na pamięć y częst-mawiać.* 1: Załuie serdecznie nie dla Nieba y Piekła, ale dla sa-mey Dobroći twoiey Boskiey za wszystkie grzechy moie: 2 O BOZE moy za wszystkie nie-prawośći moie Załuie, dlatego że sie grzesznym Człowiekiem y grzechami iego brzydzisz 3. BOZE bądź miłośćiw mni grzesznemu.

Miey Kropielnicę z Swięconą wod y zwyczay kropienia się rano, y wie-czor, co ieżeli z żalem za grzech czynić będzieß, wiele do gotowośći

na

na śmierć pomoże. Na ostatek te wszystkie sposoby raz przynaymniey w Miesiąc z uwagą przeczytać. á do zachowania ich zachęcać się potrzeba. zbawienia Dusse swoiey Krwią Iezusową odkupioney.

PRZESTROGI
Dla tych, ktorzy assystuią chorym.

1. *NIech wzbudzi w sobie Kápłan usilne pragnienie pomagać do zbawienia człowiekowi śmiertelnie choruiącemu Swię: Dyonizego słowámi:* Divinorum diviniſſimum eſt, cò òperari Deo in ſalutem animarū.
2do. *Kapłan ktory assystuie choremu, powinien bardzo przestrzegać, aby się dobrze w tey usłudze swoiey zachował, do niego bowiem stosuią się pogrożki ktore Bog czyni przez Proroka rządzącym dusząmi;* Ieżeli zginie

ten człowiek, ná tobie bede do chodził, ty mi odpowiesz za iego zgube y potepienie.

3.tio. *Powinien umieć sposoby assystowania umieraiacym y rostropność swoię pokazać: trzeba bowiem ináczey sobie postępować z chorym z początku choroby, ináczey gdy choroba się wzmaga y inaczey gdy iuż się ma ku dokończeniu życia. Ináczey z bezbożnemi, á inaczey z wiernemi, inaczey z niedoskonałemi, inaczey ż duszami zatwardziałemi, á ináczey z temi co miękiego Serca, inaczey z boiażliwemi skrupulatami.*

4to *Tegoż się ma strzedz Spowiednik, áby zaraz na rażie nie obrażił chorego iakim niedyskretnym pytaniem lecz trzeba áby sobie wprzod pozyskał przyiazń iego poufałość, áby ubolewał nad nim, y dżielił z nim*

iego cieżkości, to iest: Pozdrowiwßy go y zabawiwßy się znim rozmową o iego chorobie, ma mu to przełożyć iż náywięcey chorob naßych pochodzi od Boga za karę grzechow naßych winna, dla czego áby się zbydz choroby, Naypręd ßy iest sposob uprzatnać przyczyny iey, y że uspokoienie wewnętrzne dußy wiele pomaga do zdrowia ciała,

5to Gdy się trafi grzeßnik wielki, nie iest rzecz zła przełożyć mu Kary przyßłego zywota, surowość sądow Boskich, ścistość rachunku ktory oddawáć będzie trzeba, y inne przerażaiace pobudki, byle się tylko tego niepostrzegło, żeby to mogło w prowadzic chorego w desperacyą. Po wysłuchaniu Spowiedzi iego, powinien go cießyć, y czynić mu nadzieię że Bog będzie miał litość nad nim, że znim uczyni miłosierdzie, ponieważ go tak

długo czekał y przyiął do Sakramentu pokuty Swiętey, za ktorą łáſkę ma mu dźękowáć, y obiecać że ieżeli ſię powroći do zdrowia iuż też prowadźić będźie żyćie cale Chrześciańſkie.

6to Kapłan choremu ſłużacy, niech ćierpliwie ſłucha Spowiedzi iego, daiąc mu na wolą y tyle cżaſu co potrzebuie do wyznania wſzytkich ułomnośći y złośći ſwoich: niech cierpliwie znosi przy łożku iego ſiedząc fetory y rożne obrżydliwosi. Pamiętaiąc na przykład Sprawiedliwego Ioba, ktory wiele cżynił dobrych ucżynkow, tecż z tey ſię uſługi nay więcey ćieſzył że uſługował umieraiącym: Błogoſławieńſtwo tego ktory umierał, ſpływało na mnie. Job. 29.

7mo Znayduie ſię defekt w niektorych Spowiednikach, iż gdy chory zam-

knie

knie mowę krzycza mu do ucha co go przyprowadża do gniewu y wielkieynię ćierpliwośći. Węc dyſkretnie wołáć, kiedyś niekiedyś przemowić do niego iakie zbawienne słowo.

ROZMOWA

Z Chorym w poſpolitośći y napominania onego przed Spowiedźią.

Niech będźie pochwalony IEZVS Chryſtus Amen.

Iakże ſię maſz N.

Si reſponderit: *Iak wola Boża*

Tum confirmet ejus reſponſum,

Dobrże mowiſz że to wola Boża y miłośierdźie niewypowiedźiane że nas grzeſznych chce zbawić, dla tego nas nawiedża choroba wtraca boiaźń śmierći, á zatym upomina do uſprawiedliwienia ſię z grżechow, do przyięcia SS. Sakramentow.

Wola Boſka żeby Go kochać z całego ſerca ze wſzyſtkiey duſze. Przeto

niech ci teraz nie będą w myśli, dopieroż w sercu. Kochani przyiaćiele Zona dźieći &c. bo o nich Pan Bog będzie pamiętał.

Wola Pana Boga Miłośiernego, żeby grzeszny człowiek był zbawiony, byle szczerże pokutował. Dla tego trzeba sobie przypomnieć wszytkie grzechy y dawne gdyż to iuż podobno idźiesz na sąd strasznego Sędźiego, masz się onych dostatecżnie spowiadać y za nie serdecżnie żáłować z miłości prawdźiwey Pana BOGA Wszechmogącego. coś Kiedykolwiek zgrzeszył przećiwko Bogu, bliżniemu twoiemu, y własnemu Sumnieniu.

Wola Pana Boga, ieżeli ćiebie kto obrażił słowem albo ucżynkiem, tedy pomniac na owe słowa ktore mowisz w Paćierżu: Odpuść nám winy nasze iako y my odpuszcżamy na-

szym

ſzym winowaycom, z całego ſerca dla miłości Boſkiey odpuść. w ſzytkim, ieżeli chceſz żeby ci Pan BOG odpuścił wſzytkie grzechy twoie. Ieżeliś zaś ty kogo iakim ſpoſobem przegniewał, maſz obligacyą przeproſić go ſam przez ſiebie álbo przez kogo inſzego. Długi ieżliś winien popłac ieżeli też kto tobie winien, powiedz, y day napiſáć przy ludźiach ſpráwiedliwie pokiś przy dobrey pamięci żeby po śmierći twoiey kłopotu nie było, ták o twoie długi u kogo, iako też y o cudze u ćiebie.

Wolá Páná BOGA po uſpokoieniu ſumnienia, żebyś uczynył Teſtament, O to kazał przez Proroká upomnieć śmiertelnie choruiacego Ezechiaſzá Krola, do ktorego przyſzedſzy Prorok, mowił mu: Diſpone Domui tuæ, morieris enim & non vi-

ves Czyń dobrze co tylko możesz bez odwłoki. Quodcunq; potest manus tua instanter operare. *Wola Pana BOGA áby człowiek cierpiał na tym swiecie, y w ćierpliwości osiagnał Krolestwo Niebieskie.*

Więc y ty teraźnieyszy bol, chorobę y wszelka w chorobie niewygodę ćierpliwie znosząc ofiaruy Panu Iezusowi na dosyc uczynienie za grzechy twoie, za ktore lepiey tu wyćierpieć á niżeli potym w Czysczcu.

Wola Pana BOGA iest życia tobie przedłuzyc álbo ukrocić, gdyż wszyscy iesteśmy pod władza wszechmocżney Ręki Iego, mow tedy pokornie: Zdaie sie na wolą Twoie Panie BOZE moy, ieżli widźisz BOZE moy że z tey choroby wstawszy mam Cie obra-

zać, śmtertelnie, wolę umrzeć, niżeli raż ieden zgrżeszyć, ieżeli zaś widźisz że śie mam opolepszyć y grzechow śie ochronić, proszę Cie racż mnie do zdrowia pierwszego przyprowadźic. *Smierći śie nie boy bo śię iey uchronic nie możesz, kto śię rodźi umierác muśi: Sam Pan Iezus umierał, Nayświet: Panna umierała, Swięći Pańscy umierali, y ty też muśisz umierać; śmierći śię tedy nie lękay, ále śię na nie dobrze przygotoy, uwazaiac y zachowuiac to co mowiłem y co mowić będę.*

PRZYGOTOWANIE BLISKIE NA DOBRĄ SMIERC

1. T*En co śię iuz na śmierc gotuie, ma wszystkę mysl oderwac*

od

od tych wſzyſtkich ziemſkich rzeczy tak aby áni o goſpodarſtwie, ani oczym inſzym nie myslił, tylko o Panu Bogu y o Zbawieniu Duſze ſwoiey na tam ten ſię bardziey niz na ten Swiat ogladaiac. 2do Iezeli kto ma do kogo iaka urazę álbo od ſiebie urazonego uprzatnac to koniecznie potrzeba dobra przynaymniey wola gdy nie moze bydz rzecza ſama. 3tio Iezeli kogo w czym ukrzywdził. álbo ſię zadłużył czy przez ſamego, czy przez drugiego inſzego wſzyſtko wrocic álbo nagrodzic iezeli mozna, potrzeba, iezeli nie mozna powinien choc zyczyc ſobie, ſzczerze nadgrodzic gdyby iako mogł, 4to Iezeli ſię za iákie grzechy bardzo lęka Sadow Boſkich, a powatpiwa czy ſię ich dobrze ſpowiadał álbo czyli wiedzacy chcac zamilczał grzechu iakiego na przeſzłych ſpowiedziach naprzod tedy ma

ſię

ię ſpowiadac z całego zycia Rachunek ſumnienia uczyniwſzy, Akty następuiace znowic:

AKTY

Przed Spowiedzią

Akt Boiaźni BOZEY

NA Sąd twoy ſtraſzny BOZE y Panie moy pamiętaiąc ná ktory mnie iuz pozywaſz gdy mnie ſmiertelnemi boleściami obeymnieſz. uprzedzam ſprawiedliwośc twoie ſurowa tym miłoſierdziem twoim wielkim ktoreś nam winowaycom w Sakramenćie pokuty zoſtawić raczył niechcąc zguby y śmierći grzeſznego.

Akt

AKT SKRUCHY

ZAłuie ſerdecznie á tego ſamego żem Cie BOGA mego wielkiey czci y miłości godnego obrażał, kochac Cie zaczynam o iedyne Dobro moie BOZE ná tym końcu żyćia mego, y z kochania tego Ciebie, ſpowiadac ſie chce grzechow moich nie z boiążni śmierći.

A K T Y
Wyrzeczenia ſię Grzechow

NIechce niechce o BOZE moy niechce wiecey Ciebie obrażać y naymnieyſzym grzechem dobrowolnym wyrzekam ſie go y odrźekam przyſzłych grzechow

how umrzeć wole, żebym się
więcey do żadnego nie wracał
śmierć raczey niż na grzech iá-
ki zezwolić obieram áby się
nią tak wszystkie zakończyły,
Krwią Twoią za mnie wyla-
ną że mnie zniosły, áby na Są-
dźie Twoim żáden się nie po-
kazał: *Poskończonych Aktach
wyznay grzechy przed Kapłá-
nem z pokorą wielką y żalem
skarżąc ná siebie że nie tak słu-
żyłeś Panu BOGU iako powi-
nieneś był:*

*Kapłan przed Kommunią Swię-
tą niech się tak Modli.*

1mo Nie godźienem był ni-
gdy Rękami moiemi
doty

dotykac ſie Nayſw: SAKRA-MENTU, ale teraz nadgradzam te niegodnosć moie przez ſzczere oſwiadczenie że Cie kocham o BOZE moy z całego ſerca że wſzyſtkiey duſze, y że wſzyſtkich ſił y myśli moich. 2do. Tyś ſam Panie moy umrzec niechciał, áż poſwiećiwſzy Nayſw: SAKRAMENT, pragne y ia teraz Ciała y Krwie Twoiey Nayſwietſzey, pożywac z tym Affektem z iakim Cie przyimował. Swiety Staniſław Koſtka Ktoregoś Panie oſadżił godnym áby mu Aniołowie Kommunią Swietą przynieśli

Człowiek zaś świecki niech tak mowi

mo· WIerzę mocno że mam przyimowac Ciało y Krew Pana Jezusa Chrystusa Zbawićiela moiego przy tey Kommunii; bo to sam powiedźiał. *2do*· Panie nie iestem godźien dla grzechow moich w młodośći popełnionich. *3tio* Nie iestem godzien dla grzechow moich wstanie Małżeńskim popełnionych *4to* Nie iestem godźien dla grzechow moich w tey chorobie popełnionych, abyś wszedł do przybytku serca mego. Niech będźie pochwalony Przenayświetszy SAKRAMENT. *Sta-*

Staray ſię ábyś ten SAKRAMENT dla iego zacnośći przyimował z wielka uczciwościa nie tylko we wnętrzna ále y powierzchowna, to ieſt ieżeli możeſz, klęczac; ieżeli nie możeſz przynaymniey ſię podnieś y BOGA obecnego w tym SAKRAMENCIE, pokornym głowy nákłonieniem uſzanuy. Czego między inſzemi dał nam przykład S. Hieronim porzuciwſzy ſię na ziemi z wielka pokora przyiał tego Gośćia w oſtatniey ſwey chorobie.

A K T Y

po Kommunii Swiętey

DUſzo Chryſtuſowa Nayſwietſza poświeć mnie Ciało Przenayſwietſze zbaw mnie Wodo Boku Chryſtuſa moiego Nayſwiet-

ſwietſza oczyść mnie, Krwawy pocie Twarży Chryſtuſowey naydżielnieyſzy uzdrow mnie, Męko Chryſtuſowa Naypobożnieyſza zmocnyi mnie, nie oddalay mnie od ſiebie, od Nieprzyiaćiela złośliwego obroń mnie, każ mi ſię zbliżyc ku Tobie. A poſtaw mnie przy ſobie abym z Swiętemi y Wybranemi twemi chwalił Ciebie przez nieſkończone wieki wiekow Amen.

Teraz wypuść Sługę twoiego Kiedyś mnie Panie Ciałem y Krwią Twoią nakarmił. Powiedziałeś Panie kto pożywa tego Chleba będzie żył ná

wieki, wypełniy to dźiś słowo Twoie nademną ábym y ia w miłości Twoiey żył ná wieki. Zostań żemną Pánie álbowiem iuż mrok nastepuie, iuż padać ná mnie będźie mrok śmierći y skonánia Pobłogosławże mi Dobry JEZU ábym w łasce y miłości Twoiey umarł.

PRZYGOTOWANIE
do OLEIV S.

WIelkie ulżenie na sumnieniu y poćiesżenie ná Dusży uczułeś kiedy ći Kapłan dawał rozgrzesżenie z tych nieprawośći, ktorych spowiadałeś się á wiesżże zapewne? czyli rachuiac się z sumnieniem wsżystkie sobie przypomniał grzechy mogłeś ktorego zapomniec, álbo nieprawość tego niepoczytac sobie, to było praw-

dziwie

dziwie grzechem. Zaczym dla pewnieyszego ubespieczenia y upewnienia summienia proś usilnie o Sakrament Ostatniego Namaszczenia, á rozraduie się serce twoie zupełnie gdy zmysły ciała twego namaszczaiacego Kapłana tak mowiacego usłyszysz. Przez te Swiete námaszczenie y przez swoie Nayśw: Miłosierdzie niech ci Pan Bog odpuści cokolwiek zgrzeszyłeś przez widzenie:

Y podobnych słow używáć, będzie przy pomaszczeniu innych zmysłow. Do ktorego Sakramentu przyięćia żebym ćię ieszcze bardziey zachęćił, wyliczam skutki iego. Nayprzod ten Sakrament przyczynia na Duszy łaski Boskiey poświęcaiacey. 2do. Znosi ostatki grzechow. 3tio. według niektorych Teologow per accidens z przy-

padku czaſem znoſi grzech śmiertelny, kiedy był znieſiony przez Sakrament Pokuty to ieſt ten grzech ktorego ſię kto dla zapomnienia nie ſpowiadał, álbo weń wpadł po ſpowiedzi á nie baczy go do ſiebie. 4to. Ten Sakrament daie czaſem Zdrowie doczeſne kiedy to pomoże do Zbawienia duſznego. 5to. Samo używanie tego Sakramentu daie ex opere operato pomocy naprzyrodzone to ieſt oſwiecenia y natchnienia pobudzaiace chorego do ufności w Pánu BOGV, przećiwko boiaźni śmierći do Męſtwa ná zwyćiężenie pokus czartowſkich, do ſtoſowania ſię z wola Boſka także y do inſzych cnot. Dla większego nabożeńſtwa chory gdy ná niego kładzie Kapłan Oley S. ma w ſobie wzbudzac żal za złe używanie zmyſłow przez ſłowa náſtępuiace ktore ſobie uważnie przeczytac, pámiętac, á

ich

ich pod czas ſamego námaſzczenia nie mowić, tylko myślą nâbożną wzdychać żeby Kapłanowi ná ten czas połáćinie mowiacemu nie przeſzkadzać.

Załuię Oycze Przedwieczny BOZE moy Dobro nieſkończone za wſzyſtkie grzechy popełnione przez oczy moie. Ofiaruięć oczy Páná Jezuſa przy Męce iego zaſłonione, podbite poſiniałe. *Gdy námaſzczaią uſzy:* Załuię BOZE moy dla Ciebie za wſzyſtkie grzechy popełnione przez uſzy moie, za moie uſzy Ofiaruięc Uſzy Syna twego ćierniem zranione. *Gdy námaſzczaią uſta:* Załuię BOZE moy za wſzyſtkie grze-

chy

chy popełnione przez usta mo: ie, za ktore ofiaruie usta Jezusowe zołćia y octem nápoione
Gdy na maśćzałą rece Załuie za grzechy rekami memi popełnione, za rece moie ofiaruiec Rece Pana Jezusa przebite.
Też mowić o namaśćzeniu Nog. Na ostatek dziękuiac za ten SAKRAMENT mowic się może.

Pánie badź ná wieki błogosławiony za postanowienie y za użycie tego SAKRAMENTU. Wyley na Duśze moie oley miłosierdzia Twego a przez to Swiete námaśzczenie uczyn mnie meżnym zápaśnikiem przeciwko nieprzyiaciołom duśzy moiey.

Teraz śię trochę uśpokoiß á za gođziwę iák śił nábierzeß nástępuiace powoli zmowiß Akty.

A K T *Wiary.*

WIerze mocno moy BOZE y gotowy ieſtem Zycie moie położyć ná oświadczenie tego wſzyſtkiego, co nám w Piśmie Swietym obiawiłeś, y przez Kościoł Twoy podałeś dowierzenia y w tey wierze umierać pragne.

A K T *Nadzieł.*

BOZE moy wiekſza ieſt dobroć Twoia niż Złość moia, Twoie miłoſierdzie przewyżſza Sad, w Tobie tedy wſzyſtkie moie nádzieie pokładam.

AKT

A K T *Miłości.*

O Drogi JEZU Ktoryś powiedział Joan: 14. Kto mnie miłuie, będzie miłowany od Oyca mego, y ia go umiłuie. y pokaże mu siebie samego; day to abym Cię miłował ze wszystkiego serca mego ze wszystkiey. Duszę moiey, y dostąpił tego co obiecuiesz.

A K T *Renuncyacyi.*

WYrzekám się wszystkich pokus ktore nieprzyiaciel Duszy zarzucić mi może w godzinę śmierci, y oświadczam iż ná żadne nie pozwolę

Day wczas ſtabym ſiłom áby przez godzinę, á potym wziąwszy Krucyfix álbo Obraz Chrystusa Ukrzyżowane-

go

go nábożnie nań poglądaj do ſerca przytulay y całuiąc mow: Ręce IEzuſa moiego dla mnie ná krzyżu przebite, całuie was y polecam wam ducha moiego. Nogi JEZUSA moiego dla mnie ná Krzyżu przebite całuie was affektem pokutuiącey Mágdaleny.

A K T

Reſignacyi.

CHce umrzeć ná oświadczenie wdzieczności moiey, ábym ci oddał śmierć moie za śmierć Twoie dlá mnie podietą, y polecam w Rece Twoie Duchá moiego. *Tu záraz ofiarowáć Oycu Przedwiecznemu zasługi nowiąc:* Ofia-

Ofiaruie Tobie BOZE Oycze Przedwieczny ná ubłaganie y dosyć uczynienie za grzechy mcie. Głowe JEZUSA Chrystusa Syná twego cierniem okrutnie skłota y skrwawiona z myslami Jego Náyświetszemi: za mysli głowy moiey prożne, nie przystoyne, posadzaiace, bluznierskie. Serce Jego włocznia przebite z áffektami nay czystszemi, ofiaruie zá áffekta serca mego nieporzatne, sławy chciwe zazdrosne nienawisne. Rece Jego goździmi przebitê z uczynkami Jego. Boskoludzkiemi zá złe uczynki Rak moich za pomsty, zá krzywdy &c.

Oczy

Oczy Jego podbite krwią y ſinością zaciekłe, zá oczy moie dworne niewſtydliwe. Uſzy Jego cierniem ſkłote y ſkrwawione, zá ſłuchanie moie obmowilk, pochlebſtwa, rzeczy dwornych. Twarz Jego zeplwana od policzká poſiniała z Jego ſłowami, za mowy moie nie poczciwe, gniewliwe, obmawiaiące pyſzne &c. Uſta Jego żołcią y octem ná poione, zá moie łakomſtwo, zmyſłność, niewſtrzemięźliwość, Nogi Jego przebite, zá moie złe poſtępki y przeſtępſtwa przykazania twego. Ofiaruięć Oycze Nayſłodszy. Jego poſłuſzeńſtwo

aż do śmierci krzyżowey za moie pyche, Jego łáſkawość zá moie gniewy, Jego cierpliwość zá moie niecierpliwość, Jego ku ludziom miłość za moie nienáwiści, Jego uboſtwo, za moie chciwość. Ofiaruie Jego Meki y Rány za moie uciechy, Jego wzgardy, pośmiewiſka, zniewagi za moie prożną chwále, Jego nágość, głod, pragnienie, zá moie zbytnie wygody. Temi zaſługami nieſkończonemi Syná Twego, day ſie przeiednać Boże moy y odpuść grzechy moie. Ják co do winy iáko y do káránia.

AKT

AKTY

Cierpliwości.

1. PAnie moy mile przyimuię z Rąk Oycowſkich Twoich wſzyſtkie choroby boleści y przykrości y owſzem przyczyniay boleści, á dodáy Swietey cierpliwości.

2. Złączam Pánie boleści moie z boleściami Jezuſa Pana moiego y ofiaruię ná chwałę Twoie ná wypełnienie woli twoiey y na dość uczynienie za grzechy moie.

3. A coż to ieſt co ia ćierpię względem tego co za mnie ćierpiał ná Krzyżu Syn Boży co to ieſt względem tego co dla

Chry

Chryſtuſa ćierpieli Męczennicy Swięci co to ieſt względem wiecznych Mąk w Piekle ktorem zaſłużył, co ieſt względem zapłaty wieczney w Niebie. zaiſte momentowe y lekkie utrapienie náſze, wieczną chwały wielkość ſprawuie w nas 2 *Cor*. 4.

W długiey chorobie iaka bywa z puchliny z paralizu kilkà razy Akty wyżey wyrażone y Sakramenta Swięte powtorzyc mozeſz Okrom oſtatniego oleiem Swiętym namaſzczenia chyba za radą ſpowiednika, W tak długiey chorobie wednie y wnocy gdy nie wſtaieſz z łożka rozrywki takie mieway. 1. Paćierz mow powoli, uważnie nabożnie. Ieżeliś ſtaby to dopiero za godzinę Anielſkie pozdrowienie Ieżeli też umieſz

Mo-

Modlitwę iaką ná pamięć: Albo Godzinki Albo Litanią Albo Pieśni iakiekolwiek Kościelne, Albo ni ch ci czytaią Kśiążkę iaką Nabożną: albo Rok Niebieski, albo Zywoty Swiętych. kiedy też przyidzie domowy z Kościoła dowiaduy się ktory Xiądz miał Mßą Swiętą kto Kazanie y o czym, albowiem kto rad słucha słowa Bożego ten z Boga iest. *Jeżeli ci żałośno że sam nie możeß poyść na Mßą Swiętą, ofiaruy w ten sposob wolą dobrą*

MODLITWA

Ktorą kto ná kázdy Dzień mowi; staie się uczesnikiem wßystkich Mßy Swiętych ktore się po Swiecie Odpráwuią.

PRzyimyi Pánie wszystkie niepokalane Hostye Ciała y

Krwie

Krwie Syna Twego Paná ná-
ſzego Jezuſa Chryſtuſa, ktoreć
niezliczone wſzyſtkich godzin
y wſzyſtkich momentow po
wſzyſtkim świecie Kápłani o-
fiaruie y ofiarowáć będą, ktore
y ia niegodny ſługa Twoy y
wielki grzeſznik ofiaruię Tobie
BOGU memu á ofiaruię z Chry
ſtuſem y ze wſzyſtkim Kościo-
łem Twoim 1. ná większą
chwałę y uczczenie Twoie y ná
wyświadczenie poddáńſtwa me
go nádemną y nád wſzyſtkim
Stworzeniem. 2*do*. Ná pamią-
tkę Męki, Zmartwychwſtánia,
y Wniebowſtąpienia Pana ná
ſzego JEZUSA Chryſtuſa. Ná

cześć Przebłogosławioney MA-
RYI PANNY, y Swiętego Ja-
ná Chrzciciela, Swiętych Apo-
stołow twoich Piotra y Pawła,
y tych y wszystkich, áby im to
na cześć á nam ná zbawienie
było; Aby się za námi modlili ci
wszyscy w Niebie ktorych pa-
miątkę obchodziemy ná ziemi:
3tio. Ná dziękczynienie, za
dobrodzieystwa mnie y swiatu
całemu uczynione. 4to. Na
wypłacenie się sprawiedliwości
Twoiey za niezliczone grzechy
moie y niedbalstwa, ábyś mnie
nie według złości moich, ale
według miłosierdzia Twego ka-
rać raczył. 5to Ná uproszenie so-
bie E Łáski

łáſki Twoiey w tym NN. (*wymienic potrzebe*) *ktore ſłowa od Litery pierwſzey áż do końca do káżdey ſprawy intencya ta zupełna y pozyteczna.*

Jako ſie poleczac Nayſwietſzey MARYI Pannie.

Márya Mátko Miłośći Mátko wſzelakiey litośći,
Broń nas od ſkonania złego y od czarta przekletego

Jako ſie Polecáć Aniołowi Strozowi.

Swiety Aniele Boży teraz mi badz ſtrożem náywierniey-ſzym, odpadz odemnie wſzelkie pokuſy czartowſkie á Duſze moie z ciała wychodzaca racz

ſtáwić

ſtawić przed Májeſtat Boſki.

Jako ſię SS. Bożym polecáć oſobliwie ſwoim Patronom.

Wſzyſcy Swięći Aniołowie Duchowie Páńſcy y wſzyſcy SS. wybrani Páńſcy, á oſobliwie ktorychkolwiek podług możnośći y ułomnośći moiey uczćiłem álbo ſłuchaniem Mſzy S. álbo ſpowiedzią y Kommunią Swiętą, przybywayćie ná ratunek Duſzy moiey, przyczyniaycie ſię za nią do BOGA Wſzechmogącego.

GOTOWOSC

Ná ſámo Konánie.

S*Mierć náucza Aug: S. ieſt to moment od ktorego cała wieczność á álbo dobra zawiſła. Straſzny*

to moment konánie bo się go nie tylko grzeszni, ále y spráwiedliwi lękáli. S. Magdálena de Pázis po wielkich zasługach swoich, po dziwney Swiątobliwości gdy ná koniec przed śmierćią wspomniałá sobie ná Sąd Boży, ták się sturbowáłá że o swoim zbáwieniu zwątpiłá, bo uchwyćiwszy Spowiedniká rzecze Pater putasne me salvam fore: Oycze co rozumiesz czy ia Zbawioná bede? Ale niech sie nie trworzy serce twoie, przestań ná radach nástępuiacych. 1mo. Vfay w Nieskończoney Dobroći Páná BOGA twoiego y w skutkach SS. Sakramentow, godnie y nábożnie iuż przyiętych. 2do. Zamow sobie Xiędza sposobnego, żeby pod czas Konania dał ći rozgrzeszenie, y ná to zaráz uczyń intencyą z wielkim prágnieniem ná

on

on czas żalu iák náydoſkonálſzego.

Zkad dla twego pożytku, á Káptáń-ſkiey wygody kłádę tu ſpoſob rozgrzeſzeniá.

Abſolutio Generalis cum plenaria Indulgentia in articulo mortis.

℣ Adjutorium noſtrum in Nomine Domini

℟ Qui fecit Cælum & terram.

Antiphona

NE reminiſcaris Domine delicta Famuli tui vel Ancillæ tuæ neq; vindictam ſumas de peccatis ejus.

Kyrie eleiſon Chriſte eleiſon

Kyrie eleiſon Pater noſter &c

℣ Et ne nos inducas in tentationem

Sed

℟ Sed libera nos à malo.
℣ Salvum fac ſervum tuum vel Ancillam tuam
℟ Deus meus ſperantem in Te
℣ Domine exaudi orationem meam; (at
℟ Et clamor meus ad Te veni-
℣ Dominus vobiſcum
℟ Et cum Spiritu Tuo.

O R E M U S

CLementiſſime DEUS Pater miſericordiarum & DEUS totius conſolationis qui neminem vis perire in Te credentem atq; ſperantem, ſecundum multitudinem miſerationum Tuarum reſpice propitius Famulum Tuum N. quem Tibi

vera Fides & ſpes Chriſtiana commendant. Viſita eum in Salutari Tuo & per Unigeniti Tui paſſionem & mortem omnium ei delictorum ſuorum remiſſionem & veniam clementer indulge, ut ejus anima in hora exitûs ſui Te Judicem propitiatum inveniat, & in ſangvine ejuſdem Filii Tui ab omni macula abluta tranſire ad vitam mereatur perpetuam. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum.

Tum dicto ab uno ex Clericis adſtantibus Confiteor &c. Sacerdos dicat. Miſereatur &c

℟. Dominus noſter Jeſus Chri-

ſtus

ſtus te abſolvat, & ego authoritate Ipſius te obſolvo, ab omni vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, inquantum poſſum & tu indiges. Deinde ego te abſolvo ab omnibus peccatis tuis In Nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti Amen.

Poſtea

Dominus noſter Jeſus Chriſtus Filius DEI vivi qui Beato Petro Apoſtolo ſuo dedit poteſtatem ligandi atq; ſolvendi, per ſuam piiſſimam misericordiam, recipiat confeſſionem tuam, & reſtituat tibi ſtolam primam, quam in Baptiſma

ptiſmate recepiſti, & ego facultate mihi ab Apoſtolica ſede tributa, Indulgentiam plenariam & remiſſionem omnium peccatorum tibi concedo. In Nomine Patris &c Per Sacroſancta humanæ reparationis myſteria, remittat tibi Omnipotens DEUS omnes præſentis & futuræ vitæ pænas, Paradiſi portas aperiat, & ad gaudia ſempiterna perducat. Amen

Benedicat te Omnipotens DEUS Pater, Filius & Spiritus Sanctus. Amen.

3tio. Czytay á pamiętay nabożne niegdy konaiacych weſtchnienia y krotkie modlenia; Na uproſzenie dobrey ſmierci ſkuteczna naſtepuiaca

MODLITWA

PAnie Jezu Chryſte Zbawićielu moy przez one gorzkość Meki twoiey ktoraś podiał na Krzyżu wiſzacy, oſobliwie w ten czas, kiedy Duſza Twoia Nayſwietſza z Ciała wychodziła. *Zmiłuy* ſie nád duſza moia, gdy bedzie z ciała wychodzic, domieść ia chwały wieczney. Amen.

Bellarmin Kardynał przy śmierći Pozdrowienie Anielſkie mowił głośno y temi ſłowami zakończył życie ſwoie. *Swięta Márya Matko Boża modl: ſię zá nami grzeſznemi teraz y w godzinę śmierći náſzey Amen.*

z Roku Niebieſkiego

Kapłan ieden ſwiątobliwy w onych oſtatnich przy śmierci boleściach y nudnościach te słowa częſto powtarzał. *Wſpomoż mnie dob y Iezu. wſpomoż mnie dobra Marya zebrzę pomocy y obrony przy tym konaniu moim.* Drugi przed ſamym ſkonaniem do Kapłanow około ſtoiących rzekł: mieycie ſie dobrze Bracia ia iuż ide y wziąwſzy Krucyfix mowił: *Ty Baranku Boży ktory gładziſz grzechy Swiata znieś y zgładz wſzyſtkie grzechy moie.* S. Mikołay Biſkup Mireńſki przy śmierci tak duſzę ſwóię zalecał Pánu BOGU *W Ręce Twoie polecam Ducha mego, odkupi-*

łeś

leś mnie Panie BOZE Prawdy.

CO TRŻEBA MOWIC CHOREMV PODAIąC MU KRUCIFIX

Iako o Moyzeſzu mowi Piſmo że: Umarł w pocałowaniu Páńſkim: *ták y ſprawiedliwy, ktory z wiary Chryſtuſowey żyie, w pocałowániu Páńſkim umiera.*

Więc ucałuy te Ręce ktore cie uczyniły, mowiac: Całuię was Ręce Swięte, y w nich ſkładam duſzę moię.

Vcałuy Nogi przebite, y mow z żalem y pokorą: Całuię was Nogi Páńſkie ktoreście ſię zmordowały ſzukaiąc przez trzydzieści y trzy láta Zbawienia náſzego.

Wſzyſtko co ſię mowi choremu, nie trwa długo w iego rozumie; álbowiem pámięć iego ſłabieie oraz z ciałem, dla czego trzeba kiedy nie-

kiedy

kiedy wzbudzáć pamieć w chorym, nabożna iaka myśla ktora by była krotka y przyiemna.

Oto Krzyż Zbawićiela, ućiekayćie gromady nieprzyiáćielſkie.

Krzyżu Chryſtuſow bądź mi drabina do Nieba, á gwozdzie Kluczami.

Pánie Jezu Chryſte błogoſławie Cie y miłuie, żeś przez Krzyż y Meke twoie odkupił Swiat.

Tyś ieſt Paſterz dobry, ktory opuśćiwſzy owiec dziewiedźieſiąt dziewiec, przyſzedłeś ná te puſtynia Swiata tego, ſzukáć iedney owieczki zgubioney

Otoż

Otoż ia ieſtem ta owieczka, zbładziłem iako Owieczka, ktora zbładziła: ſzukay ſłużebnika twego. Włoż ná te ramiona twoie rościągnione te Owieczke, y zanieś ia do Nieba.

Swięty Auguſtyn propenute náſtępuiace ſłowa wielce ſpoſobne do ſkruſzenia, y náytwardſzego Serca: Bráćie moy otworz oczy twoie, y patrz ná twego Zbawićielu ná Krzyżu bedacego. Patrz iako przybity ieſt, ſłuchay, iáko ſie modli: Oycze moy odpuść im, álbowiem nie wiedza co czynia, Za Ciebie ſie to modli, uczyń też y ty ták, odpuść ſzczerże z ſerca twoim nieprzyiaćiołom.

CO CZYNIC NALEZY, GDY CHCRY IUZ IEST wKONANIU

1. *Kiedy chory iuż konáć zaczyná nie odstępowac go, lecz się pilnie starac áby go w dobrey dyspozycyi podanemi statecznie trzymac sposobami. Chory ktory iuż kona, więcey potrzebuie modlitwy á niżeli, náuki, trzeba czasem poddać mu iaki Akt, potym mowić Litanie y inne Modlitwy ktore tu są położone.*

2. *Trzeba wodą Swięconą czasem kropic łozko iego, álbowiem ma tę woda Swięconá dzielność, że odpędza biesow, iako tego doznáła Teresa Swięta.*

3. *Ieżeli konánie trwa, może czytac Pássya Páná nászego według Swiętego Iáná.*

4. *Nie trzeba uchybic dac mu znowu absolucyą Sakramentalną*

osobli-

osobliwie gdy ci się z tym oświadczy że iey pragnie y ná ow czas gdy iuż mowic nie będzie mogł.

5. *Oprocz Sakramentalney absolucyi dobra iest, áby Kapłan często błogosławił konáiacego, tym sposobem ktory się tu kłádzie.*

Niech ćie błogosławi BOG Oyciec, ktory cie stworzył ✠

Niech cie błogosławi BOG Syn ktory cie odkupił ✠

Niech cie błogosławi BOG Duch Swiety, ktory cie poświecił ✠

Ieżeli iest dwoch Káplánow przy konáiacym, może ieden mowic z nim rozne Akty Drugi Modlitwy y Litanie za konaiacego.

CO CZYNIC MA CHORY PO PRZYIĘCIU SS. SAKRAMENTOW w niebytności Kápłaná iuż bliski śmierci

Gdy iuż śmiertelny pot wychodzić będzie ręce y nogi ziębnać, gdy ostatnie á náywiększe nástapia boleści y tęsknośći. Broń się Wiara, Nádzieia, Miłościa, Cierpliwościa, do samego zgonu życia twoiego niech brzmi w ustach Naygodnieysze Imię IEZVS, *niech będzie zawsze w sercu, w ustach y pamięci.* Wszelki al. bowiem *mowi Paweł S:* ktoryby wżywał Imienia Pańskiego Zbawion będzie, *Ieżeli rozumiesz, że po przyiętych Sakramentach nie będzie Kapłan przy twoim konániu, pamiętayże sam o sobie, to iest miey w pamięći te Akty ktorem iuż wspomniał. Albo náymiy sobie kogo sprawiedliwego z domowych, albo iakiego ubogiego czytać umieiącego y dać mu zaraz co ná rękę obliguiąc, áby był przy tobie poki duch z ciała twego nie wynidzie y na-*

 się

ſtępuiącemi wſpomagał ćie Aktámi, mowiąc ie powoli ſrzednim głoſem.

AKTY KROTKIE

Ktore ſię przy konáiącym wielnym głoſem mowić mogą, aby ie myślą wymawiał.

OYcze Niebieſki otoż teraz duſzę moię w twoie ręce teſtamentem oſtatnim oddaię, proſząc pokornie ábyś ią do miłoſierdzia ſwego przyiął, ktorąś ná obraz ſwoy ſtworżył. Wyznawam żem ieſt náywiękſzy ná Swiecie grzeſznik, ále teraz wiem żeś ty ieſt náymiłoſiernieyſzy, w Niebie Oyciec, Pámiętay ná Krew niewinną Jedynáka Twego:

Obacz Twarz Jego dla mnie

zaſiniała, á dla miłości Jego odpuść mi złości moie.

Jezu Náyukochańſzy byłeś mi ná zawſze Jezuſem, badz że y teraz kiedy mi ćie náywiecey potrzebá.

Zabieram ſie w droge wieczności, w Kraine ćiemności, ſwieć że mi Łaſka twoia *Du*chu Przenayſwietſzy.

Matko Jezuſowa, Marko konáiacych Náyświetſza Mátya teraz teraz przybywzy do mnie poday miłoſierna Reke, ábym ná tym końcu zycia mego nie zginał, Jezus Marya Jozef daſem wam iuż dawno duſze y ćiało moie w opieke, oddaie

wam y ten koniec ostatni życia mego! Swiety Jozefie oćieray-że śmiertelne poty á ćiesz mnie, poki ducha mego BOGU nie oddam.

Barbaro Swieta czas iuż czas przybliżył sie opieki Twoiey, o ktora prosiłem ćie zawsze' ábyś przy ostatnim konániu moim była, badź że teraz.

Aby iedney pokutuiacey łez ki zebrze od ćiebie Pátronko moia Magdáleno Swieta, ábym nia odkupił sie z grzechow moich.

Teraz teraz nie dopuszczay przystepu do mnie piekielnym pokusom Anielskich Pułkow

Het-

Hetmanie Michále Swięty ktorych iakom się raz odrzekł, ták y teraz onych się odprzysięgam.

Koniec idzie życia mego koniec także prac moich, Nayw iernieyszy moy Opiekunie Swięty Aniele Stróżu dziękuięć za wszystkie do tych czas około mnie starania. Wszyscy Patronowie moi Swięci, ktorychkolwiek za żywota mego opomoc wzywałem, proszę was teraz przy odłączeniu duszy moiey od ciała przybądźcie mi w ostatnim terminie moim.

BOZE bądź miłościw grzechom moim. Jezus Marya Jozef do was idę, wam się oddaię

Dłu-

Długo konaiących iak ratować trzeba 1*mo* Takich zmiłości ratowáć Aktami, Modlitwami iuż wyżey y tu wyrażonemi· 2*do.* Prośić Kapłana żeby Mſzą Swiętą za konaiącego odprawił y iego Duſzę zalećił Panu Bogu temi Modlitwami ktore ſą w Brewiarzu Ordo Commendationis animæ. 3*tio.* Niech ma Páſſyikę w Reku y Gromnicę- Szkaplerz ná ſobie albo Paſek Poćieſzenia Nayświetſzey MARYI Panny 4*to.* Pſalm 50 ktory połaćinie zaczyna ſię- *Miſerere mei DEUS* á popolſku *Zmiłuy ſie nademną BOZE* powoli po wier-

ſzu-

ſzu przy nim mowić żeby ſły-
ſzał. 5to. Niech Dziecie iąkie
małe czytać umieiace (: albo-
wiem z uſt niewinnych przy-
iemna Panu BOGU chwała)
przy nim klecząc, rano, mowi
Litanią o Jmieniu Páná Jezuſa,
odwieczora o Náyświetſzey
Maryi Pannie. 6to. Paſſyą nie-
chay kto przy nim czyta, po
ktorey przeczytaniu Kapłan ie-
den konaiac rzetelnie wymo-
wił: Już teraz weſoło umierám
bo ſłyſzałem Hiſtoryą o Mece
Paná Jeżuſa moiego. 7mo.
Wodą ſwieconą czeſto kropić.
Ten konaiacy ieżeli rad ma-
wiał po Kazaniu za Xiedzem

Akt ſkruchy, wiem że y teraz z radością go bedzie ſluchał ieżeli kto mowić go bedzie.

A K T *Skruchy*

PAnie JEZU Chryſte Zbawićielu moy iedyne dobro moie Ktoryś dla mnie grzeſznego okrutnie na Krzyżu zamordowany ieſt: Miłuie Cie nádewſzyſtko ſtworżenie dla Ciebie tylko ſamego, żałuie ze wſzyſtkiego ſerca żem ćie BOGA mego obrażił. Brzydze ſie dla miłości twoiey wſzyſtkiemi grzechami moiemi maiac ſtateczna wola za pomoca twoia wiecey nigdy niegrzeſzyć

ſzyć. Mam nádzieie w miłoſierdziu Twoim y w niewinney Mece twoiey że mi wſzyſtkie grzechy moie odpuſcic bedzieſz raczył, iako y ia odpuſzczam dla miłości Twoiey wſzyſtkim ktorzy mnie obraźili. BOZE bądz miłościw mnie grzeſznemu. *Poteſt hic dari abſolutio ſub Conditione: ſi es capax & indiges &c.*]

LITANIA

O Nayſłodſzym Imieniu Jezus

Za Konaiącego.

KYrie eleyſon, Chryſte eleyſon Kyrie eleyſon.

Chryſte uſłyſz nás,

Chry-

Chryſte wyſłuchay nás,
Oycze z Nieba BOZE, Zmiłuy ſię nad nim
Synu Odkupićielu Swiata Boże
Duchu Swięty BOZE,
Swięta Troyco iedyny Boże,
Jezu Synu BOGA żywego,
Ieżu Naypotężnieyſzy,
Iezu Naymocnieyſzy,
Iezu Náydoſkonálſzy,
Iezu Náychwalebnieyſzy,
Iezu Cudowny,
Iezu Naywdzięcznieyſzy,
Iezu Naymilſzy,
Iezu Naypokornieyſzy,
Iezu Naycizſzy,
Iezu Naycierpliwſzy,
Iezu Naypoſłuſznieyſzy,

Zmiłuy ſię nád nim

Iezu

Iezu Miłośniku Czyſtośći,
Iezu Miłośniku náſz,
Iezu Miłośniku Pokoiu,
Iezu Zwierćiadło Zywota
Iezu Wizeronku Cnot,
Iezu Ozdobo Obyczaiow
Iezu Zarliwy duſz Miło-
śniku,
Iezu ućiéczko náſza,
Iezu weſele Serdeczne,
Iezu Oycze ubogich,
Iezu Poćieſzyćielu utrapio-
nych,
Iezu Jaſnieyſzy nád Słońce
Iezu Piekníeyſzy nád Mieſiąc
Ieżu Swietnieyſzy nád Gwia
zdy,
Iezu Przedziwny,

Zmiłuy ſie nád nim

Zmiłuy ſie nád nim

Iezu Ro-

Iezu Roſkoſzny,
Iezu Czci godny,
Iezu ſkarbie wiernych,
Iezu Perło koſztowná, (ści
Iezu Skarbnico doskonało-
Iezu dobry Paſterzu owiec,
Iezu Gwiazdo morſka,
Iezu Swiatłości prawdźiwa
Iezu Mądrości wieczna,
Iezu Dobroći nieſkończona
Iezu Weſele Anielſkie,
Iezu Natchnienie Prorokow
Iezu Krolu Patryarchow,
Iezu Miſtrzu Apoſtołow
Iezu Doktorże Ewangeliſtow
Iezu Męſtwo Męczennikow,
Iezu światłości Wyznawcow
Iezu Ozdobo Panienſka,

Zmiłuy śie nád nim

Zmiłuy śie nád nim

Iezu Ko

Iezu Korono wszystkich
Swiętych, Zmiłuy się nad nim
Bądz mu miłościw, Odpuść
mu Iezu,
Bądz mu Miłościw, Wysłu-
chay nas Iezu,
Od wszystkiego złego,
Od grzechu kazdego,
Od gniewu twego,
Od niećierpliwości iego,
Od boiaźni iego,
Od desperacyi iego,
Od wątpliwości w Wierże,
Od Oblicza Szatańskiego y
pokus iego,
Od zley śmierći,
Od wieczney śmierći,
Przez Taiemnice Swiętego
Wcie

Wybaw go Iezu
Wybaw go Iezu

Wcielenia Tego,
Przez Nayświetsze Narodzenie twoie,
Przez bolesne Obrzezanie twoie,
Przez okrutną Mękę y gorzką śmierć twoie,
Przez żałosny pogrzeb twoy
Przez Chwalebne Zmartwychwstanie twoie
Przez cudowne w Niebowstąpienie twoie,
Przez Ducha Swiętego zesłanie,
W dzień sądu twego,

Wybaw go Iezu

Baranku Boży Ktory gładzisz grzechy Swiata, Przepuść mu IEZU.

Baranku Boży &c. Wysłuchay nas IEZU·
Baranku Boży &c. Zmiłuy się nád nim IEZU,
Iezu Chryste usłysz nás
Iezu, Chryste wysłuchay nás,
Kyrye eleyson, Chryste eleyson. Kyrye eleyson.
℣ Niech bedzie Imie Pańskie Błogosławione,
℟ Teraz y ná wieki wiekow.

Modlmy się

PAnie IEZU Chryste Synu, BOGA żywego, położ Mekę Krzyż y Smierć twoie miedzy Sadem twoim, á duszą tego człowieka umieraiącego.

Mo

Mocą twoiego Imienia Nayſłodſzego IEZUS, odpądz precz złośliwych od niego ſzatanow, y w Imieniu twoim. Nayświetſzym zbaw duſzę iego, to ieſt racz mu dać grzechow odpuſzczenie żywot y chwałę wieczną. Ktory żyieſz ná wieki wiekow Amen.

LITANIA

O Náyświętſzey PANNIE MARYI
Na uproſzenie Konaiącemu ſzczęśliwey śmierci

KYrye eleyſon Chryſte eleyſon, Kyrye eleyſon.
Chryſte uſłyſz nas,
Chryſte wyſłuchay nás,

Oycze

Oycze z Nieba Boże, Zmiłuy
ſie nád nim.
Synu Odkupicielu SwiataBoże,
Zmiłuy ſie nád nim
Duchu Swięty Boże,
Swięta Troyco iedyny Boże,
Swięta MARYA, Modl ſie
zà nim
Swięta Boża Rodzićielko,
Swięta Pánno nád Pannami
Matko Chryſtuſowa,
Matko łaſki Bożey,
Matko nayſlicznieyſza,
Matko Nayczyſtſza,
Matko Niepokalana,
Matko Nienaruſzoná,
Matko Naymilſza,
Matko Przedziwna,

Modl ſie za nim,

Matko Stworżyćiela,
Matko Odkupićiela,
Panno Roſtropná,
Panno czci godná,
Pánno wſławioná,
Pánno możná,
Pánno Łaſkawa,
Pánno Wierna,
Zwierciadło Sprawiedliwo-
Stolico Mądrości, (ści
Przyczyno naſzey radości,
Naczynie Duchowne;
Náczynie Poważne,
Naczynie dziwnego Nábo-
żeńſtwa,
Rożo Duchowna,
Wieżo Dáwidowa
Wieżo z kości ſłoniowey,
Domie złoty,
Arko przymierza, For-

Modl ſie za nim. Modl ſie za nim

Forto Niebieſka,
Gwiázdo zaranna,
Uzdrowienie chorych,
Ucieczko grzeſznych,
Poćieſzyćielko utrapionych,
Wſpomożenie wiernych,
Krolowa Anielſka,
Krolowa Patryarchow,
Krolowa Prorokow,
Krolowa Apoſtołow,
Krolowa Meczennikow,
Krolowa Wyznawcow,
Krolowa Panieńſka,
Krolowa Wſzyſtkich Swie(tych

Modl śie zá nim

Baranku Boży ktory gładziſz grzechy świata Przepuść mu Panie

Baranku Boży &c. Wyſłuchay nas Panie

Baranku Boży &c. Zmiłuy ſię nád nim,
Chryſte uſłyſz nás, Chryſte wyſłuchay nas,
Kyrie eleyſon, Chryſte eleyſon Kyrie eleyſon.
℣ Modl ſię za nim Swiętá Boża Rodzicielko.
℟ Aby ſię ſtał godnym obietnic Pana Chryſtuſowych.

MODLITWA

O Nayłaſkawſza, PANNO y Matko Naygodnieyſza, przez on ſmutek Ktoryś miała Kiedy ćie Syn twoy Naymilſzy pod Krzyżem ſtoiącą Janowi, á Jana tobie oddawał

w opie

w opieke, Pod twoie obrone ucieka ſie ten człowiek mižerny w cieżkim konaniu bedacy od ludzkiey pomocy y poćieſzenia opuſzczony, ratuy go y pomagay do zbawienia. Uproś mu Nayłáſkawſza Matko łaſke oſtatnia y śmierc ſzczeſliwa, aby w Męce w Smierći y we Krwi Syna twoiego oczyſzczony y z Panem Bogiem poiednany iako nayprędzey żywot wieczny otrzymał Amen.

Litanie Polſkie dla wygody ludzi Swieckich położyłem. Duchowni zaś umieraiącym ſłużący náſtepuiacego używać będą ſpoſobu modlenia.

Ordo

O R D O
COMMENDATIONIS ANIMÆ

PArochus vocatus ad agonizantem aſſumptô ædilî vel puerô, qui deferat vaſculum aquæ benedictæ (: ſi ibi non ſperatur :) ſuperpelliceum & ſtolam violaceam, quibus ipſe Sacerdos ante infirmi cubiculum indutus, locum ingrediens, dicat; Pax huic Domui & omnibus habitantibus in ea.

Deinde aſpergat ægrotum, lectum, & circumſtantes aquâ benedictâ, dicens: Aſperges me Domine hyſſopo & mundabor &c.

Poſtea

Poſtea Imaginem Crucifixi ægroto oſculandam præbeat, verbis efficacibus eum ad ſpem æternæ ſalutis (: qualia habet alibi in hoc libro:) erigens, Imaginem vero Crucifixi det ipſi ad manum, vel coram eo ponat, ut illam aſpiciens ſalutis ſpem ſumat.

Deinde accenſâ candelâ, genibûs flexîs, ſolus vel cum latinæ linquæ gnaris Litanias ſeqnentes devotè recitet.

KYrie eleiſon. Chriſte eleiſon Kyrie eleiſon.
Sancta MARIA, Orá pro eo.
Omnes Sancti Angeli & Ar-

chan

changeli, Orate pro eo.
Sancte Abel, Ora pro eo.
Omnis Chorus justorum, Orate pro eo.
Sancte Abracham, Ora pro eo
Sancte Joannes Baptista, Ora pro eo.
Omnes Sancti Patriarchæ & Prophetæ, Orate pro eo.
Sancte Petre, Ora pro eo.
Sancte Paule, Ora pro eo.
Sancte Andreas, Ora pro eo;
Sancte Joannes, Ora pro eo.
Omnes Sancti Apostoli & Evangelistæ. Orate pro eo.
Omnes Sancti Discipuli Domini, Orate pro eo.
Omnes Sancti Innocentes, Orate pro eo.

Sancte Stephane, Ora pro eo.
Sancte Laurenti, Ora pro eo.
Omnes Sancti Martyres. Orate pro eo,
Sancte Sylvester, Ora pro eo.
Sancte Gregeri Ora pro eo·
Sancte Augustine· Ora pro eo.
Omnes Sancti Pontifices & Confessores Orate pro eo.
Sancte Benedicte, Ora pro eo.
Sancte Francisce, Ora pro eo·
Omnes Sancti Monachi & Eremitæ, Orate pro eo.
Sancta Maria Magdalena, Ora pro eo
Sancta Lucia, Ora pro eo.
Omnes Sanctæ Virgines & Viduæ, Orate pro eo.
Omnes Sancti & Sanctæ DEI,

Inter

Intercedite pro eo. (ne
Propitius eſto, Parce ei Domi·
Propitius eſto, Libera eum Dnẽ
Propitius eſto, Libera eum Domine,
Ab ira tua, Libera eum Dñe
A periculo mortis,
A mala morte,
A pænis inferni,
Ab omni malo,
A poteſtate diaboli,
Per nativitatem tuam, (am
Per Crucem & Paſſionem tu
Per mortem & Sepulturam tuam,
Per glorioſam Reſurrectionem tuam,
Per admirabilem Aſcenſionem tuam,

Libera eum Domine

Per

Per gratiam Spiritûs Sancti Paraclyti Libera eum Domine.
In die Judicij. Libera eum Domine. (nos
Peccatores, Te rogamus audi
Ut ei parcas, Te rogamus audi nos
Kyrie eleyſon, Chriſte eleyſon
Kyrie eleyſon:

Deinde cùm agone ſui exitûs anima anxiatur, dicantur ſequentes Orationes:

ORATIO

PRoficiſcere anima Chriſtiana de hoc Mundo, In Nomine DEI Patris omnipotentis qui te creavit: in Nomine JEſu

SU Chrifti Filij Dei vivi, qui pro te paſſus eſt: in Nomine Spiritûs ſancti, qui in te effuſus eſt: in Nomine Angelorum & Archangelorum; in Nomine Thronorum, & Dominationum; in Nomine Principatuum & Poteſtatum; in Nomine Cherubim & ſeraphim: In Nomine Patriarcharum & Prophetarum; in Nomine Sanctorum Martyrum & Confeſſorum; in Nomine Sanctorum Monachorum & Eremitarum; In Nomine Sanctorum Virginum, & omnium Sanctorum & Sanctarum DEI hodie ſit in pace locus tuus, & habitatio

tua

tua in Sancta Sion. Per eundem Christum Dominum nostrum
℟. Amen.

ORATIO

DEUS misericors, Deus clemens, Deus, qui secundum multitudinem miserationum tuarum peccata pænitentium deles, & præteritorum criminum culpas veniâ remissionis evacuas: respice propitius super hunc famulum tuum N. & remissionem omnium peccatorum suorum totâ cordis confessione poscentem, deprecatus exaudi. Renova in eo, piissime Pater: quidquid terrenâ fragilita

gilitate corruptum, vel quidquid diabolicâ fraude violatum eſt, & unitati corporis Eccleſiæ membrum redemptionis annecte. Miſerere Domine gemituum, miſerere lachrymarum ejus: & non habentem fiduciam niſi in tua miſericordia, ad tuæ ſacramentum reconciliationis admitte Per Chriſtum Dominum noſtrum ℟ Amen.

Commendo te omnipotenti Deo, chariſſime frater, & ei, cujus es creatura, committo, ut cùm humanitatis debitum morte interveniente perſolveris, ad auctorem tuum, qui te de limo terræ formaverat, revertaris.

Egre-

Egredienti itaque animæ tuæ de corpore, ſplendidus Angelorum cætus occurrat: judex Apoſtolorum tibi Senatus adveniat: candidatorum tibi Martyrum triumphator exercitus obviet: liliata rutilantium te Confeſſorem turma circumdet: jubilantium te Virginum chorus, excipiat: & beatæ quietis in ſinu Patriarcharum te complexus aſtringat: mitis atq; feſtinus Chriſti Jeſu tibi aſpectus appareat' qui te inter aſſiſtentes ſibi jugiter intereſſe decernat. Ignores omne quod horret in tenebris, quod ſtridet in flammis, quod cruciat in tormentis. Cedat

dat tibi terrimus Sathanas cum Satellitibus ſuis: in adventu tuo te comitántibus Angelis· contremiſcat, atq; in æternæ noctis, chaos immane diffugiat. Exurgat Deus, & diſſipentur inimini ejus: & fugiant qui oderunt eum, a facie ejus. Sicut deficit fumus, deficiant: ſicut fluit cera a facie ignis, ſic pereant peccatores á facie DEI: & juſti epulentur, & exultent, in con ſpectu DEI. Confundantur igitur & erubeſcant omnes; tartareæ legiones & miniſtri Sathanæ iter tuum impedire non audeant. Liberet te a cruciatu Chriſtus, qui pro te Crucifixus eſt.

æterna morte Christus, qui pro te mori dignatus est; Constituat te Christus Filius DEI vivi intra paradisi sui semper amæna virentia, & inter oves suas te verus ille Pastor agnoscat. Ille ab omnibus peccatis tuis te absolvat, atque ad dexteram suam in electorum suorum te sorte constituat. Redemptorem tuum facie ad faciem videas, & præsens semper assistens, manifestissimam beatis oculis aspicias veritatem. Constitutus igitur inter agmina beatorum, contemplationis Divinæ dulcedine potiaris in sæcula sæculorum. ℟ Amen.

IN EXPIRATIONE.

CUm in agone vehementes dolores & fortissimum prælium cum dracone esse soleant. Quis scit si ille moribundus in aliquod non cecidit peccatum; Unde tu Curator animæ ejus, cum videris jam proximè moriturum, excita in illo actum constritionis sequentibus verbis

Boże badz miłościw, Boże badz miłościw mnie grzesznemu. Et absolves cum conditione: si es capax & indiges: Ego te absolvo ab omnibus censuris & peccatis: in Nomine Patris & Filij & Spiriiûs Sa· A.

Ha-

Habeat moriens Crucifixum in manu vel ante ſe poſitum ut eum videret. Omnes vero circumſtantes genibûs flexîs vehementius orent Sacerdos autem lenta & benigna voce ſequentes actus dicat.

Zmiluy ſię nádemną BOZE moy, według wielkości miłoſierdzia twoiego.

W tobie Panie mam nadzieię niech nie będę zawſtydzony ná wieki.

Panie JEZU Chryſte przyimyi duſzę moię w pokoiu, dla ktorey tak obfitą krew, przy Nayſwiętſzey Męce twoiey wylałeś.

Marya Matko miłości, Matko wszelakiey litości, broń nas od czarta srogiego w godzine skonania naszego.

Boże badz miłościw mnie grzesznemu, a dla miłosci twoiey nieskonczoney, odpuść grzechy moie.

W rece twoie Panie polecam ducha moiego, odkupiłeś mnie Panie Boże moy prawdy.

Cum jam jam animam ex halat, Tu clara voce paulatim pronunciabis: JESUS, JESUS, JESUS,

Egressa anima de corpore, Populus dicat: Pater noster Ave Maria & Requiem æter-

nam

nam dona ei Domine. Sácerdos verò sequens Responsorium.

Subvenite Sancti DEI occurrite Angeli Domini; suscipientes animam ejus; Offerentes eam in conspectu Altissimi. ℣ Suscipiat te Christus, qui vocavit te, & in sinum Abrahæ Angeli deducant te, ℟ Suscipientes animam ejus, offerentes eam in conspectu Altissimi. ℣ Requiem æternam dona ei Domine. ℟ Et lux perpetua luceat ei. Offerentes eam in conspectu Altissimi. Kyrie eleison, Christe eleison Kyrie eleison. Pater noster. ℣ Et ne nos inducas in tentationem. ℟ Sed libera nos

ra nos

ra nos a malo. ℣ Requiem æternam dona ei Domine. ℟ Et lux perpetua luceat ei. ℣ A porta inferi. ℟ Erue Domine animam ejus. ℣ Requiescat in pace. ℟ Amen. ℣ Domine exaudi orationem meam. ℟ Et clamor meus ad te veniat ℣ Dominus vobiscum ℟ Et cum Spiritu tuo.

OREMUS

TIbi Domine, commendamus animam famuli tui N ut defunctus sæculo tibi vivat, & quæ per fragilitatem humanæ conversationis peccata commisit, tu veniâ misericordissimæ

mæ pietatis abſterge. Per Chriſtum Dominum noſtrum

PRZYDATEK
Do wiedzenia y Zbawienia potrzebny o nagłey śmierci

KTorymkolwiek tylko ludzi mądrych o śmierci mowom przyſłuchać ſię zechcecie, w każdych ſwiadectw pełno o tym znaydziecie, że śmierć ludzka ſnem, ſen z śmiercią ſympatyą y podobieńſtwo maią. Sen kiedy ludzkie krępuie zmyſły ták ie krępuie, że tego człowiek poſtrzec nie może; nie wiedziec iako ſen przychodzi, raz prędko, drugi raz nierychło uſpokoia człowieka, iedni leciuchno zaſypiaią, drudzy z ciężkością: A śmierć komuż ſię tego zwierzyła, komu opowiedziała kiedy go

ſuem

ſnem ſwoim uſpić miała. Tyſiąc ſpoſobow ná uſpienie ma, Mieczem, powietrzem, głodem, paraliżem, zimnem gorącem, puchlinami, katarami, Suchotami, gorączkami, tyſiąc rożlicznemi ſpoſobami, iedna śmierć wßyſtkich ludzi pokonywa, á czaſu, godziny dnia, Roku nie opowiada. Nie wie Człowiek końca żywota ſwego, ale iako ptaſtwo gdy ſię nie ſpodzieie, w ſiatkę albo śidła wpada, y iako ryby gdy ſobie po wodzie pływaiąc, zeruią na wędę nápadaią y gdy pożywienia ßukáią śmierć połykaią; tak y ludzie gdy około zdrowia y życia zabiegi czynią żywot tracą. Zkąd Kośćioł Boży w Litániach Suplikowáć uczy Panu życia, aby nas od nieſpodziewaney y nágłey wybawił y zachował śmierci. Z tąd owe ſmutne y nábożne żale.

Trzy

Trzy rzeczy znayduię, ktore opłakuię

Pierwsza tym się suszę, że umierać muszę.

Druga rowney biedy iże nie wiem kiedy:

Trzecia płakać nieprzestanę że niewiem gdzie się po śmierci dostanę

Nie wiedzac tedy iaka śmiercią umrżeß czy pospolita ktora choroba poprzedża, y cięßka boleść Dußę wyciska, czy nagła y niespodziana.

Podobno zdami się lepiey mieć wiadomość o gotowości y na taką śmierć.

Pierwßa tedy gotowość na śmierć nie spodzianą iest wyżey wspomniona przygotowanie na daleką śmierć, y na Konanie samo.

Druga przestroga. Ták zyi ostrożnie y pobożnie, żebyś káżdego czásu umierac był gotowy gdyz błogosłáwiony on sługa, ktorego przyszedłszy Pan naydzie czuiącego.

Trzeci sposob podaie Ambrozy S. Vivens semper morere ut moriens semper vivas. *z rana wstáieß mysl sobie że wieczorá nie doczekaß, a gdy wieczor przyidzie iutra sobie nie obiecuy, ale się na drogę do wiecznosci wypráwuy.*

Czwarty *sposob wstáiąc rano y wieczor zwyczáić się do Aktow skruchy. Czytałeś ich iuż wyżey tu ieden kłádę* Panie Jezu Chryste Zbawicielu moy miłuie cie nade wszystko stworzenie dlá Ciebie tylko sámego żáluie że wszystkiego serca żem Cię kiedy BOGA

mego

mego obraził| ſtanowie za pomocą łaſki twoiey wiecey nigdy nie grzeſzyc y ſzczerze ſię wyſpowiádać. *Jeżeli byś tedy czego iak ſobie tak y tobie nie życzę albo paraliżem zarażony albo z iakiey inſzey przyczyny wpadł w niebeſpieczenſtwo nágłey śmierci: załuy tym ſpoſobem choc myślą za wſzyſtkie grzechy albo ſercem choc weſtkniy tak:* O BOZE moy żałuię ſerdecznie dla miłośći twoiey za wſzyſtkie grzechy moie *albo tak* BOZE bądz miłościw mnię grzeſznemu. *A BOG ſkruſzonym y u pokorzonym ſercem nie wzgardzi. A ieżeli przypadnie Xiadz y do żalu za grzechy pobudzac cię będzie, day znak iako ſerdecznie załuieſz za grzechy: albo ściśnieniem ręki iego, albo wzruſzeniem ramionami, albo*

zapła-

zapłakaniem za nieprawości, albo ſerdecznym weſthnieniem, albo uderżeniem ſię w piersi, albo nabożnym y miłym pocałowaniem Krucyfixa, to ieſt Obrazu Chryſtuſa Vkrzyżowanego, albo przytuleniem go do pierſi; a tak y Spowiednika upewniſz żeś godzien Abſolucyi y ſumnienie uſpokoiſz po odebraniu rozgrzeſzenia. A ieżeli nagła śmierć tak ſkrępuie zmyſły ciała twego, iż żadnego znaku ſkruſzonego ſerca dać nie będzieſz mogł, ſpyta ſię Spowiednik, ieżeliś żył po Chrześciańſku, ieżeliś ſobie ze złości, z deſperacyi niedał okazyi. Albo dał kto świadectwo za tobą że prosiłeś o ſpowiednika, dobra wola twoię utwierdzi Abſolucya Sakramentalna. Nie dla tych nauczyłem ſpoſobow, iak ſię ratować w nagłey śmierci, ktorży z deſperacyi, złości ſami ſiebie dobrowolnie zabiiaia, albo

wiem

wiem takowi miłosierdzia niegodni ktorzy go sami nad sobą nie maią. Z tym wszystkim y z takich niektorzy pokutowáli. Znałem iednego Mieszczanina, ktory wdługiey y cięzkiey chorobie żadney wygody y usługi od żony nie maiąc, kiedy długo leży zbolały y stęskniony, z desperacyi gardło sobie poderżnął, przecię iednak boiaźnią śmierći y Sądu Boskiego przerażony, zapukał w sciánę, przychodzi Kumornik, á obaczywszy że się mu krew z gárdła leie, daie znáć do Kościoła, opowiada co przećiw sobie schorzały uczynił. Przypada Xiądz miernie strofuie, łagodnie do Spowiedzi namawia, y skutecznie wmowił: gdyż nie tak słowami iako łzami wyspowiadawszy się szczerze tego co przećiw sobie uczynił, y inszych nieprawośći swoich rozgrzeszony y Oleiem Swiętym namaszczony Wiatyku

tyku tylko Nayświętszego przyiąć
nie mogł, bo na probę, gdy mu pier-
wiey dano piwa, nie do żołądka, ale
gardłem ná piersi mu się wylało. Ten
y iemu podobni obrzydliwi ludziom,
Panu BOGV wielce niewdzięczni,
albowiem maiąc dłuższy przeciąg ży-
cia naznaczony sobie, sami go ukrą-
caią. Głupi rozumieią podobno że
śmierć omieszka ná termin wyścia
z tego świata każdemu człowiekowi
naznaczony, á ona bardzo otym pa-
miętna. Rozumieią synowie tego
Swiata że śmierć daleko, á śmierć za
pasem. Smierć iest to ow kamyczek z
gory bez dołożenia się Ręki ludz-
kiey oderwany y impetem pod nogi
widziáney wesnie Statuy z roznego
kruszczu ulaney uderzaiący, y onę
obaleniem w proch obracaiący, kamy-
czek mowię nie ręka z gory oderwany,
bo gdy w gorach kamienie tupią y
na doł

nadoł ſpuſzczaia Rzemieſnicy, przeſtrżegaia przechodzacych, umykaycie: kamień poleci zgory odcięty. Ale kiedy ſię ſam urwie abo dachowka, albo cegła z wyſokiego budynku upadnie, nieſpodzianie uderży y zabiie: Tak y śmierć czyni, nie przeſtrżega, nie upomina, gdy wyrwawſzy ſię z gory leci na doł y z dekretu Boſkiego pada ná Boatyrow y Monarchow, ná Bogaczow y proſtych wieśniakow y wſzyſtkich iednako kruſzy, y z ziemia rowna. Z tad przeſtrzega Chryſtus, ážebyśmy czuynemi byli. Vigiliate; quia neſcitis diem neq; horam *Czuycie bo śmierć iako ſen niewiedzieć kiedy was zmorży y zamorży, patrzcie tylko, żeby was zły y przykry ſen nie zmorżył. Bo ſnem ieſt śmierć zła za ktorym náſtapi udręczenie wieczne nie odpoczynek, Mężowie bogactw ſnem ſwoim zaſnęli, á*

nie

nic dobrego, to iest żadnych dobrych uczynkow swoich nieznależli. Staraycieß się za żywota, abyście się po zasnieniu ostatecznym z gołemi nie znależli rękami. kto ſczerze pracuie snu pragnie doczesne to życie praca iest, á praca nie ustanna, lękacie się złey śmierci y złego snu, znać że nie robicie, albo ladaiako robicie, zacznicieß z Swiętęmi pracować wiernie á nie będzie wam sen śmierci strasßny, ale pożądany, po ktorym zapowie wam Duch BOZY odpoczynek wieczny Amen

ADIUTORIUM PERVTILE

CURATORIBUS ANIMARUM *De peste alioq; contagioso morbo Infectis.*

BOnus Pastor animam suam ponit pro ovibus suis, hoc Christus docuit,

docuit. & fecit. Idem à te, cùm opus eſt reqvirit officium, quod ſuſcepiſti. Opus autem eſt infirmis vel maximè Sacramento pænitentiæ, ſi fortè ſint in ſtatu peccati mortalis: & ſi autem perfecta contritio ex vero Dei amore concepta peccatorem Deo reconciliare poſſit, tamen difficilior eſt illa, & rarior, quam ut æternæ ſalutis diſcrimen exponi debeat periculo. Neq; de ſunt ex prudentia, & arte medica, etiam in morbis contagioſis, imò peſtiferis induſtriæ, & remedia, quibus ut eorum animas ſerves, te, & alios, ſanos conſervare poſſis, à Medicis hæc faciliora præſcribuntur. Corpus nitidum ſit, veſtes terſæ, ne malum facilè adhæreſcat: aures, oculos, nares, os aceto forti, quale eſt ex floribus Sambuci, &c. ablue: Stomacho non ſis jejuno. Globulus ſit in manu ita perforatus, ut in nares expiret alexipharmacá. Prudentia hæc etiam dictat, ne ſubeas locum infectum, ſi ex limine, aut foribus aut feneſtra infirmum alloqui, & audire poſſis. :Si tecto ſubeundum, ne terreare, hic enim plu-

rimùm apprehensio mali nocet, locus fumo idoneo purificetur, declina oris halitum, neq; propiùs accede, & citò expedi: quare mone pænitētē esse tunc abundè satis, si paucula exijs, quæ graviùs conscientiam premunt, breviter expromat, imò veniale áliquod peccatum, quod infamiam non creet, è vita priori fateri posse, si álij præsentes sint, qui removeri non possint; imò verò suffecerit, ut saltem exhibeat signa doloris, & ijs se peccatorem ostendat, petatq; absolvi, si aliud sine periculo infectionis, aut infamiæ, præstari non possit, paratusq; ille sit, cùm licuerit confiteri reliqua, imò absolvere etiam poteris præsens, licet ea signa corám te non dederit, si tamen à fide digno data fuisse acceperis.

Cùm domum tuam redieris, vestem Superiorem ad ignem lustra, aut muta, donec illam aqva elueris. Ut minùs periculi subeas, hortare sanos, qui sunt in loco infecto, ut foras prodeant, & aperto àére confiteantur, priusquam corripiantur eadem lue: svadendum idem aliis, si pestis viciniam infecerit,

ita

ita enim & ipsis, & Parocho consuletur. Video, mi neo paroche, quid te angat: mortem times, ergò depone officium. Nolo, inquis, ergò perge animose, præcáve tamen, qvantùm potes ijs modis, quos suggessi si vel sic moriere, memineris in Romano Martyrologio Sanctorum Martyrum numero accenseri eos, qui pro juvandis pestiferis vitam suam exposuerunt.

De lethaliter vulneratis

SI veneris ad læsum lethali vulnere; & chirurgi! aut alij præsentes, dum Sangvinem sistunt, aut medicamentum, ne statim expiret, operosè admovent, tibi nullám moram permittant, ut excipere confessionem possis: pete ut unum alterumvè peccatum secreto jam aperiat brevissimè; vel saltem signa det doloris, & desiderij confitendi; ijsqve habitis absolve: deinde capta tempus & plusculum otij, ut si fieri possit, integrè confitentem audias, & prout tempus feret, de Viatico. & Extrema Unctione cura; imprimis au-

tem age, ut iram ponat, offensam inimico condonet Christi, Sanctorumq; exemplo, sicut & ipse vult sibi à Deo ignosci: ita tamen, ut intelligat posse Judici rem committi, modó id velit ex zelo justitiæ, & boni publici, aut eorum quorum id interest; non ex odio & studio privatæ vindictæ. Si ille qui læsit, cupiat coram deprecari, Chirurgum, & rationem consule, an expediat, ne fortè bilis, aut alij humores ex aspectu, & verbis illius commoti vulnus exacerbent, & exulcerent animum: fortè satis fuerit, & tutius, per virum aliquem Ecclesiasticum, ejus qui læsit nomine, istud peragi, & læso id satis esse debet.

De constitutis in articulo mortis

IN articulo mortis, cùm urgeat vel maximè præceptum Divinum sumendi Eucharistiam, petest non jejuno hoc Sacramentum porrigi per modum Viatici. Ita communis Doctorum, extendentium hoc pariter ad probabile periculum mortis; & constat ex praxi, & consvetudine Ecclesiæ,

Ad-

Addunt Doctores, quòd qui in ejusmodi articulo mortis Sacram Synaxim recepit perseverante morbo, atq; eodem periculo, possit iterum atq; sæpiùs communicari per modum Viatici: quia moriturus valde indiget hôc alimentô animæ ad vincendas tentationes tunc temporis magis occurentes, & superanda pericula peccándi.

Cæterùm, quoniam subinde quo ad ægrotos quosdam in particulari occurunt variæ circumstantiæ reddentes Sacerdotem anxium, an possit huic, vel illi infirmo non jejuno porrigere Eucharistiam, vel num potiùs debeat suspendere usq; ad alterum diem? Pro consolatione talium Sacerdotũ æquè, ac ægrotantium subjungo sequentem doctrinam quam La Croix Lib. 6. part. 1. num: 612. ex varijs Authoribus collegit: Imprimis notant Tamburinus, & Dicastillo, Sacerdotem non debere hic Scrupulosè velle expectare jejunium sequentis diei. Secundò advertit aversa quæs. 8. sect: 9. §. 6. Satis esse, quod ægroto absque medicina, vel aliquo confortativo grave accideret ex-

pectare

pectáre jejunium à media nocte usque mane. Tertiò inquit Gobat, Si eger longe distet vg. duabus horis, & periculosè ægrotet, poterit non jejuno Pastor dare Viaticum, quamvis probabiliter postridiè jejunus illud valeret sumere infirmus: positô, quòd Pastor commodè expectare nequiret sequentem diem, vg. quia manè impeditur functionibus alijs Parochialibus, vel quia statim post mediam noctem deberet de novo surgere ob itineris distantiam.

Quæres 1. An ægrotis possit dari Eucharistia, si timeatur vomitus? ℞. 1. *Si* timeatur vomitus præcise ex eo: quia subinde vomit talis ægrotus, potest eidē præberi Eucharistia. Ratio est; quia ex inde nondū censetur adesse periculū proximū, quod nunc brevi post sūptionem. Eucharistiæ sit vomitus venturus Resp. 2. Si tamen postea nihilominus contingeret casu apud talē brevi post Communionem vomitus, deberet attendi, non ibidem adhuc species aliquæ Eucharistiæ videantur, nec ne? Si non: vomitus comburatur, &

cines

cineres in Sacrarium mittantur. Quòd si similes adhuc species ibidē appareant, segregatæ purgentur, & postea suo tēpore à Sacerdote sumantur: vel si nemo sit,qui ob nauseā sumere velit, immitantur aquæ, donec dissolvantur, ac consumantur, & illa aqua in sacram piscinam conjiciatur. Resp. 3. Si ob certas circumstantias timeatur prudenter vomitus brevi post sumptionē. Eucharistiæ futurus, tunc communior DD. ait, abstinendum esse à Communione ob periculum irreverentiæ. Addunt Svarez,, Tanner, & Gobat, stante aliquo dubio in hoc, & similibus casibus licitum esse dare ægro minimam particulam brevi in stomacho consumendam etiam in liquore, vel juscu-lo, videatur La Croix.

Quæres 2. An ægrotis possit dari Eucharistia, si vexantur continua tussi? Resp. cū La Croix loc. cit. n 554. Affirmativè Ratio est: quia quamvis materia, quam ejiciunt, plerumque ascendat è pectore, attamen non est periculum ejiciendi sacras species, dū modò ad stomachum descenderint, quia via

per

per quam ſputa ejiciuntur, non eſt Oeſophagus ſeu via cibi, & potus ad ſtomachum, ſed vená aſpera, ſive via reſpirationis ad pulmones. Ex qua ipſa ratione rectè infert Lá Croix loc. cit. n. 652. poſſe aliquem, poſtquam bene deglutivit Hoſtiam, maximè ſi vinum ſimul ſumpſerit, brevi poſt expuere: quamvis cætero quin expediat pro majori ædificatione, ac reverentia per ſpatium unius *Miſerere* abſtinere, ſi commodè fieri poſſit, aut ſaltem intra tempus quinque Pater, ac ave ſputum in ſtrophiolo excipere.

De Phreneticis, & uſu rationis carentibus in vitæ periculo conſtitutis, & ijs qui ſine Sacramenti irreverentia non videntur Viaticum Sumpturi.

SEmper attendendum Parocho, ne fiat irreverentia Sacramento: ut si periculum ſit vomitus ex medicina: vel aliunde; aut expuitionis: aut ne ſpecies deglutiantur. Igitur Phreneticis, aliisque ratione carentibus, ſi

Eu-

Euchariſtiam ſub lucido intervallo petierint pro Viatico, modò credãtur diſpoſiti, neq; ſpes ſit ſanioris mentis, negare nõ debes, ſi modò ſine irreverentia Sacramenti accipere poſſe videantur. Subeſt autẽ hoc periculũ ſi meritò timetur, ne expuant; ut facilè Phreneticis accidit, aut ne evomant, ut facilè accidit ijs, quibus ſtomachus omnia reſpuit, aut qui continuò vehementer extuſſiunt, aut Sanguinẽ ex intimis excreant; aut ſi periculũ ne traijciant; ut fieri ajunt ijs, qui à rabido cane fuerint demorſi. Vitandum tamen hic alterum extremum; ne plus æquò Scrupulosè jùdices, Non enim qui aliqnando expuunt, omnia, & ſemper expuunt, neque quibus ſtomachus reſpuit cibos, aut potum, ſtatim illam ſpeciei panis particulam eijciet, etſi fortiter extuſſiat, aut ſangvinem excreet: nam quod in ſtomacho eſt tantillum; non æquè abit cum tuſſi, aut ſangvine: ſi aliunde quàm de ſtomacho effluant: medicorum, & domeſticorum ſenſus explorandus. Juvat etiam experiri in dubio, particulâ, panis cummunis priùs

da-

datâ & ſumpta; ut de Sacra particula, idem iudicium feras pro Viatico: item ſi à majore particula metuis, minimam divide, & cum liquore modico, quo infirmus ad potum utitur, de cochleari præbe: multis uſus docuit iſtud ſucceſſiſſe, quod ne fieret metuebant. In cunio peritante cenſeo potiùs Sacramenti rationem habendam: Non cenſetur irreverentia illius, ſi infirmus iaceat loco immundo, aut malè olenti-cum èfferi alio, aut locus decentior-haberi non poteſt. Non probo deferri Euchriſtiam, cùm nulla ſpes concipitur illius ſumendæ ab infirmo: ſed eâ tantùm causâ: ut ad ſolatium duntaxat Chriſtum præſentem adoret, imò prohibitum eſt; ne Euchariſtia ſolius adorationis causâ ad infirmum deferatur, ſatis erit deſiderium Communionis. Quòd ſi fortè præter ſpem conceptam, aut expuatur, aut evomatur Sacramentum, quid eò agentum, docet Miſſále Romanum de defectibus in Miſſa occurrentibus; Si accidat ut infirmus moriatur, cum adhuc Hoſtia, vel pars ejus in ore eſt necdum tranſmiſ-

missa, extrahes quâ arte, & quantâ reverentiâ poteris, & vel sumes in Sacrificio jejunus si non abhorres; vel loco Sacro diligenter asservabis, donec species ita alterentur. ut ália planè substantia appareat, quam combures, cineresque projicies in sacrarium.

Si vero Hostià transmissa sit quidẽ: sed necdũ putatur consũpta, nihil movebis: nam quid ageres. Moribundus voluit confiteri, indignum reperis, non absolvis; petit Communionem; da indigno, si aliunde indignitatem ipsius non noveris: mone tamen priùs, & obtestare iterum, iterumque ne indignus sumat. Non petit ipse, sed petunt domestici, quid dices? dic te paratum, Si ipse desiderat: si aiunt desiderare, redi & roga an petat: si annuit, & communicare omnino velit, præbe non vitam, sed mortem volenti, neq; iam tergi versari potes extra Confessionem, ne Sigillum frangas: miserum hominem! sed non tuâ culpâ, vitiò perit suo. Stude tamen efficere, quantùm potest pro illius salute.

Mo-

Modus disponendi infirmum ad recipiendum Viaticum.

SI aliquando in vita; profectò in periculo mortis maxime, res, tempusque, atq; ius ipsum divinum postulat; ut Christiani Sacramento se Eucharistico obarment, cum vires corporis, & animi ex vi morbi elanguescunt, cùm longum æternitatis iter truculentissimis hostibus obsessum ingrediendum est: nam quid alioquin miles in decretorio agone aget, aut tam periculosæ viæ se committet, nisi tempori arma, necessariumq; commeatũ comparârit? hoc autem est homini in periculo constituto Eucharistia, Clipeus, Hasta, Viaticum: ideoq; Nicæna Synodus Sanctissimè decrevit in hæc verba: *Cum iis qui ad extrema veniunt lex antiqua servetur: ut ultimo, & necessario Viatico non defraudentur.* Sunt tamen non pauci, licet mortem non procul abesse sentiant, qui à tam necessario (ut Concilium loquitur) Viatico vel omnino refugiunt, vel ad extremum, tempus reijciunt, quo fit, ut non pauci

fine Viatico discedant. Ea scilicet ars est dæmonis; id verò agit fallacibus argumentis. Opere pretiũ est, ea populo pro concione proponere; ne ijs se in morbis eludi sinãt. Hæc autẽ ferè sunt, quæ ab infirmis obijci solent. Ergo de vita actum est, si contra mortem armari jubemur: at tu contra opponas: Christi corpus vitam animæ, non corpori mortem adferre, aut accellerare: Hæmoroissam duodennio laborantem unico tactu fimbriæ vestimenti Christi fuisse Sanátã; multos, de quorum vita conclamabatur ex hujus arboris vitæ fructu valetudinem recuperasse: Christum minime dedigneri subire etiam humiles casas: cum ipse adiri per valetudinem non potest? audito morbo de puero Centurionis, *Veniam* inquiebat; *& curabo eum*. Venit, intravit, curavit Si concursũ aut inimicorum, qui molesti consolatores sint, aut creditorum, qui debita exigant, refugis: modus in promptu est, jube abesse, quòd somnum, aut quietem captes, roga ne ad morbi molestiã importunos sermones adijciant. Honoribus tuis non potien-

entur, donec ſimul vitâ fungaris, quantũ cũque ambiant, quid te eâ reangis? Impedior, inquis à jejunio perturbatione mentis. à catarrho tuſſi, ſtomacho. De jejunio quid te vexas? fas tibi eſt quantum vis jejunium ſolveris? quando neceſſitas id exigit mens verò ſi necdum amota, aut implacida aut ſit per intervalla interlucens, ſatis ſana, valensq; eſt; ut, quandiu vis morbi ſinit. ſis ad ſuſceptionem Sacramenti comparatus. Dic ex intimo animi ſenſu: *Deus meus credo tibi. ſpero in te, amo te ex toto corde*; plurimum ora: ii medici, & alij prudentes de Sacramenti transmiſſione, de periculo expuitionis, aut vomitus diſcernent, forte particula ſacra conſecratæ Hoſtiæ cum modico quopiam liquore traijci poterit: aliorum potiùs quàm tuo judicio acquieſce, cur plùs æquò trepidas. Quodcunque ergo poteſt ſcientia & prudentia veſtra, inſtanter in moribundos operamini. Nam: *Sicut qui lætantur in meſſe; ſicut exultant victores captâ prædâ*: tale vos manet gaudiũ cũ poſt diurnos in vinea Chriſti labores & noctes frequenter inſomnes audieritis ſuavem illam vocem Domini? *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis & ego reficiam vos*, *Matthæi* 11.

Ad

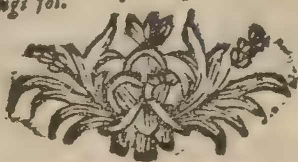
Ad Maiorem DEI Gloriam;
Ad honorem B. M. Virginis.
Ad Vener: SS. bonæ mortis Patronorū
Cedat hic acceptus labor.

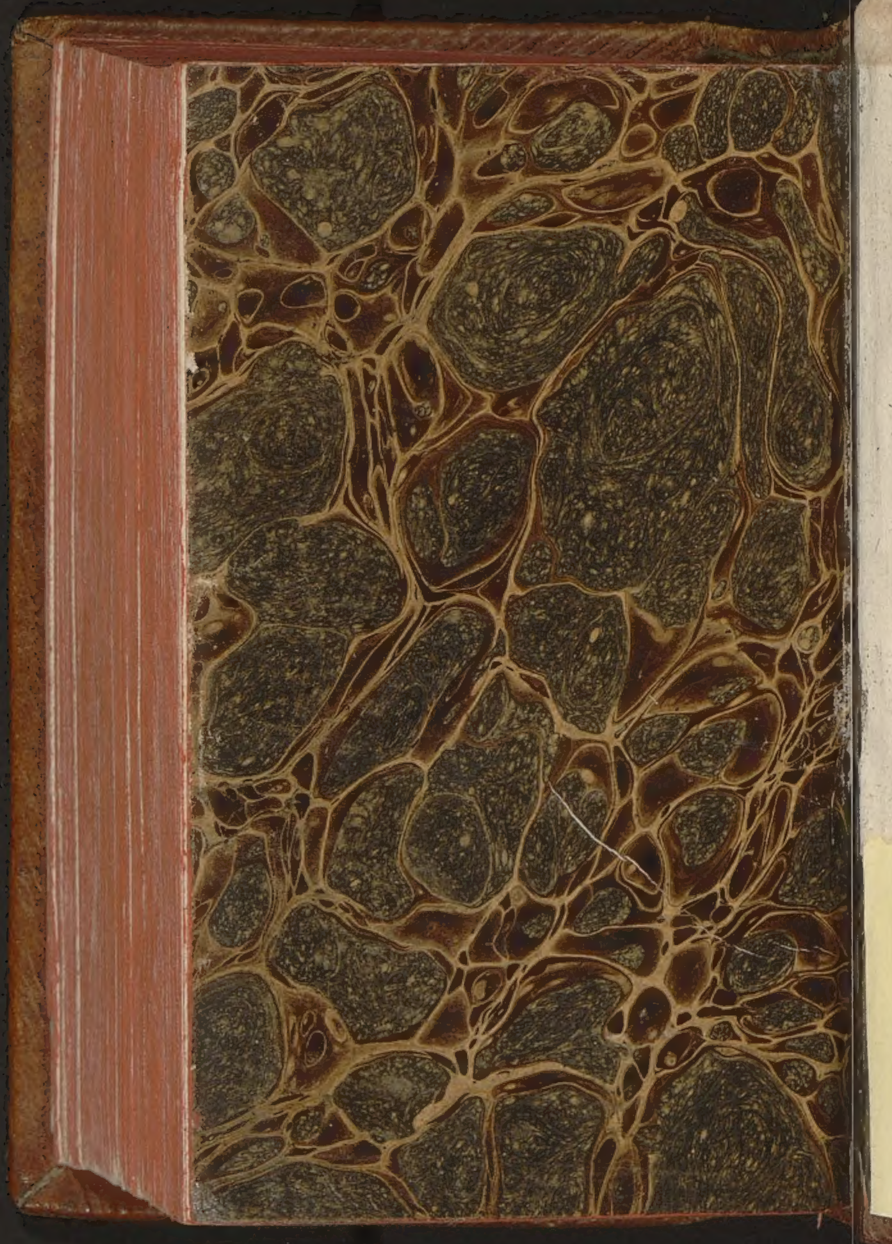
Unam Missam celebrabit,
Qui hunc librum acceptabit.
Addetq; Salve Regina
Pro eodē Sacerdote Matthia.

REGESTR

Do

REGESTR

Depozyt w Bibliotece Jagiellońskiej
05675